

Suomenajokoiran jalostuksen tavoiteohjelma

1	Yhteenvedo.....	2
2	Rodun tausta.....	3
2.1	Suomenajokoiran historia.....	4
2.2	Rotumääritelmän kehittäminen.....	4
2.3	Käyttöominaisuuksien kehittäminen.....	6
3	Järjestöorganisaatio ja sen historia.....	7
4	Nykytilanne.....	8
4.1	Levinneisyys ja populaatorakenne.....	8
4.1.1	Levinneisyys ja populaation koko.....	8
4.1.2	Populaatorakenne ja sukusiitos.....	9
4.2	Luonne ja käyttöominaisuudet.....	13
4.2.1	Luonteen arvostelu näyttelyissä.....	14
4.2.2	Ajokokeet.....	14
4.2.3	Luonne tällä hetkellä.....	15
4.2.4	Metsästysominaisuudet tällä hetkellä.....	16
4.3	Terveys.....	20
4.3.1	Rodulla todetut sairaudet.....	20
4.3.2	Yhteenvedo rodulla muissa maissa ja kirjallisuudessa kuvatuista sairauksista.....	29
4.4	Ulkomuoto.....	30
5	Yhteenvedo aiemman tavoiteohjelman toteutumisesta.....	30
5.1	Metsästysominaisuudet.....	30
5.2	Terveys.....	31
5.3	Luonne.....	31
5.4	Ulkomuoto.....	31
5.5	Lisätiedon hankkiminen ja kasvattajakoulutus.....	31
6	Jalostuksen tavoitteet ja strategiat.....	32
6.1	Yleistä.....	32
6.2	Visio.....	32
6.3	Rotujärjestön tavoitteet vuosille 2006-2015.....	33
6.3.1	Populaation kokonaistila.....	33
6.3.2	Luonne ja käyttöominaisuudet.....	33
6.3.3	Terveys.....	34
6.3.4	Ulkomuoto.....	34
6.4	Rotujärjestön strategia.....	34
6.5	Uhat ja mahdollisuudet.....	35
6.6	Varautuminen ongelmiin.....	36
6.7	Toimintasuunnitelma JTO:n toteuttamiseksi.....	36
7	Tavoiteohjelman toteutumisen seuranta.....	37
8	Lähteet.....	37
9	Liitteet.....	39

1 Yhteenveto

Suomenajokoira on rotuna maamme suurin. Sen levinneisyys on hyvin laaja, käsittäen Suomen lisäksi Ruotsin ja Norjan. Rotukohtaista jalostusohjelmaa suomenajokoiralle laadittaessa lähtökohtana on kaksi perusasiaa. Ensimmäinen näistä on viedä rotua terveydellisesti eteenpäin käyttäen hyväksi uusimpia tutkimusmenetelmiä sekä niistä muodostuvia indeksejä, joita rotujärjestömme on kehitellyt yhteistyössä Helsingin yliopiston ja Suomen Kennelliiton kanssa. Toinen perusasia on suomenajokoiran säilyttäminen erinomaisena, riistaa haukkuen ajavana koirana, joka soveltuu luonteeltaan erinomaisesti pitkänkin ajan vaativiin suorituksiin. Suomenajokoirista suurin osa on kenneltoiminnan ulkopuolella eli vain metsästyskäytössä, joka myös tukee rodun terveyttä, koska koiraa ei käytetä muuhun toimintaan kuin mihin se sadan vuoden aikana on kehittynyt.

Jalostuspohjan laajuus

Suomenajokoirakanta on niin sanottu suljettu populaatio, joka tarkoittaa, että siihen ei tule geenivainesta ulkopuolelta. Suljetussa populaatiossa uhkana on sukusiitoksen liiallinen lisääntyminen. Siksi perinnöllisen monimuotoisuuden ja sitä kautta hyvän elinvoiman säilyttäminen on hyvin tärkeää. Jos monimuotoisuutta menetetään, sitä saadaan takaisin ainoastaan roturisteytysten avulla. Kantamme on pienempi kuin mitä koirien lukumäärä antaa ymmärtää, koska vuosien varrella rekisteröidyistä uroksista on käytetty jalostukseen vain 11-12 % ja nartuista 22-23 %. Tavoitteena on välttää sukusiitosta ja lisätä kannan geneettistä monimuotoisuutta. Tavoitteeseen päästäksemme tulee uroksia ja narttuja käyttää mahdollisimman tasaisesti siitokseen. Siitosnarttujen ja -urosten osuutta kannasta pitää nostaa, ja eri sukulinjoja tulee käyttää tasaisesti. Järjestön tavoitteena seuraavalle kymmenvuotiskaudelle on rajoittaa yksittäisen uroksen jälkeläismäärä enintään 150:een ja nostaa jalostusurosten ja -narttujen osuudet 20 ja 30 prosenttiin syntyneistä.

Luonne

Tällä hetkellä suomenajokoira on luonteeltaan tavoitteen mukainen. Viimeisen 5-10 vuoden aikana luonne on parantunut. Arat ja aggressiiviset koirat on kuitenkin ehdottomasti edelleen karsittava jalostuksesta, jotta luonne pysyy hyvänä.

Käyttöominaisuudet

Suomenajokoiran metsästysominaisuudet ovat parantuneet. Vuonna 1981 tehty ajokokeiden sääntömuutos on ollut menestyksellinen: selkeä perinnöllinen edistyminen eri ominaisuuksissa alkaa tuosta vuodesta. Vuonna 1996 aloitetulla metsästysominaisuuksien indeksilaskennalla on silläkin ollut merkitystä metsästysominaisuuksien parantumisessa. Tavoitteena on säilyttää metsästysominaisuudet suurin piirtein ennallaan ja tehdä niihin vain pieniä viilauksia. Koirien kokeissa käyntiä pyritään kasvattamaan 20 %, jotta koirien tasosta saadaan enemmän tietoa jalostusvalintaa varten.

Terveys

Metsästyskoirana suomenajokoiran perusrakenne on melko luonnonmukainen, mistä johtuen rakenteellisista erikoisuuksista johtuvia ongelmia ei rodussa esiinny. Kuitenkin rodulla esiintyy perinnöllisiä ihosairauksia, kuten karvatupen kasvuhäiriö ja atooppinen ihottuma. Koirillamme esiintyy lonkkanivelen kasvuhäiriöitä, sydänsairauksia ja pikkuaivojen etenevän surkastumisen aiheuttamaa ataksiaa. Osa sairauksista ilmenee vasta myöhäisemmällä iällä, jolloin koiria on ehkä jo ehditty käyttää jalostukseen. Jatkuva perinnöllisten vikojen ja sairauksien seuranta onkin välttämätöntä, jotta viat eivät pääse yleistymään kannassa.

Tavoitteena on säilyttää nykyinen tilanne muiden kuin ihosairauksien ja lonkkadysplasian osalta. Ihosairauksia pyritään vähentämään niin, että niitä kymmenen vuoden kuluttua olisi enää 4-5 %:lla koirista, kun nykyinen esiintymisprosentti on noin 7. Lonkkadysplasian osalta koirien kuvausprosenttia pyritään nostamaan 20:een. Kaikki jalostuskoirat on syytä tutkituttaa. Tavoitteena on, että suurimmassa osassa yhdistelmistä uroksen ja nartun lonkkaindeksien keskiarvo on yli 100. Tällöin voidaan rodun lonkkadysplasiatilanteeseen odottaa hidasta parannusta, ja ainakaan tilanne ei luisu huonompaan suuntaan.

Uuden geeniteknologian avulla pyritään paikantamaan perinnöllisten sairauksien virhegeenejä ja sen avulla järjestelmällisesti vastustamaan em. sairauksia. Toimenpiteet virhegeenin paikantamiseksi on aloitettu pienaivorapheetuman eli ataksian osalta.

Ulkomuoto

Suomenajokoira on ulkomuodollisesti varsin korkeatasoinen. Rodun rakenne soveltuu hyvin sen käyttötarkoitukseen. Harvoin tapaa suomenajokoira, jonka rakenne ei kestä käyttöä. Toki esiintyy muun muassa luisua tai suoraa lantiota, hajavarpaista ja matalaa kypälää sekä lyhyttä karvaa. Käyttöpuolen huipuissamme on suurella osalla jokin yllämainituista vioista, mutta ne eivät kuitenkaan estä koirien menestystä käyttökokeissa. Tavoitteena on säilyttää rodulla käyttöä hyvin kestävä rakenne.

2 Rodun tausta

Ensimmäiset tiedot ajokoirista on löydetty n. 4000 vuotta eKr. Tällöin muinaiset egyptiläiset kuvasivat sen ajan koiria piirroksissa. Niillä oli riippuvat korvat, ja ne ajoivat riistaa haukkuen.

Ajokoirien suuri ryhmä koirasukujen piirissä kuuluu alun alkaen vanhaan maailmaan, ja ryhmän levinneisyyttä voi kuvata jakamalla se neljään rotualueeseen sen mukaan mistä rodut ovat kotoisin.

Itäisen ryhmän rodut:

- Kiinan ajokoira
- Tataarin ajokoira, josta polveutuvat venäjänajokoira (= kostroma) ja smoolanninajokoira
- Harlekiiniajokoira, josta polveutuu norjalainen dunkerinajokoira
- Itäisen ryhmän yhteisenä piirteenä oli erittäin tiheä haukku.

Eteläisen ryhmän rodut ovat kotoisin Etelä-Euroopasta ja Pohjois-Afrikasta. Ryhmä on hyvin yhtenäinen, ja sen yksilöt vaikuttavat vinttikoiramaisilta:

- muinaisegyptiläiset ajokoirat
- kreikkalaiset Spartaanit ja Kydonit
- italialaiset ajokoirat ja etelävenäläinen taurianajokoira

Läntisen ryhmän rodut ovat kotoisin Ranskasta, Englannista ja Sveitsistä:

- Foxhound, harrier, beagle, basset ja muut ranskalaiset rodut, sekä sveitsiläiset rodut.
- Tunnusomaista tämän ryhmän roduille olivat pitkät, alas sijoittuneet, usein ryppyiset korvat.

Pohjoisen ryhmän rodut:

- saksalaiset rodut, ainakin 7 kpl
- eteläsaksalais- ja itävaltalaisajokoirat
- Tirolinajokoira ja pohjoisitalialainen ajokoira
- puolalaiset ja baltialaiset ajokoirat
- suomalaiset, ruotsalaiset, norjalaiset ja tanskalaiset ajokoirat

Tämän ryhmän rodut ovat sekoittuneet jo kauan sitten läntisen ryhmän rotuihin.

2.1 Suomenajokoiran historia

Alun perin maassamme ei ollut omaa kotimaista koirakantaa. Ajokoirametsästystä harrastettiin 1800-luvulla maassamme varsin monen rotuisilla ajokoirilla ja varmasti myös näiden sekoituksilla. Etupäässä sotilashenkilöt toivat niin idästä kuin lännestäkin erituisia ajokoiria maahan. Etenkin Ruotsista tuotiin ns. anglosveitsiläisiä ajokoiria, joiden metsästysinto oli hyvä, mutta ne olivat löysiä ja raskaita koiria. Vähäisemmässä määrin tuotiin englanninkettukoiria (foxhound) ja englanninjäniskoiria (harrier), saksanajokoiria, kerry beaglejä, sveitsinajokoiria sekä venäläisiä harlekiini- ja kostromanajokoiria.

Näiden lisäksi meillä esiintyi myös paikallisina kantoina mm. ns. bernerinajokoiria ja Mikkelistä rehtori Roschierin töpöhäntäisiä ajokoiria.

Ensimmäiset kirjalliset tiedot vanhoista ajokoiristamme mainitaan Piikkiön pitäjässä eläneen ja toistasataa ajokoiraa kasvattaneen Johan Jacob Maxmontanin v.1850 ilmestyneessä kirjassa.

Tuonaikaisesta ajokoirajalostuksesta ei tiedetä muuta kuin että päämääränä oli käyttöpuolen vaaliminen. Koiria käytettiin metsästykseseen ja hyvin ajavia narttuja astutettiin tunnetusti hyvillä käyttöuroksilla. Tämä sopisi ohjeeksi meille tänäkin päivänä. Meillä ei kehitetty rotua ulkomuodoltaan ensin valmiiksi, kuten samanaikaisesti tapahtui Ruotsissa. Siinäkö on salaisuus suomenajokoiran paremmuudesta muihin ajokoirarotuihin nähden?

Meidän ei tule myöskään unohtaa porilaisen kultasepän E.V. Tammelinin 1870-luvun alusta lähtien kasvattamaa sukua. Muodostihan se suomenajokoiran merkittävimmän kanta-aineksen. Linjan tärkein koira oli Tammelinin 1873 Kokemäeltä löytämä kulkukoiraurous, joka sai nimekseen Hurtig. Se oli kookas, 69 cm korkea, lyhytkarvainen ja väriltään hopeanharmaa mustin pilvimäisin läikin. Hurtigin oletettiin olevan harlekiini ja sukunsa viimeinen edustaja. Sitä käytettiin paljon siitokseen. Vuonna 1912 laaditun tilaston mukaan ajokokeissa palkituista 270 koirasta 2/3 oli Tammelinin kasvattamia. Hän myöskin väitti kasvattaneensa 23 polvessa yhteensä 1762 ajokoiraa!

Suomenajokoirarodun historia on julkaistu laajasti vuonna 2005 ilmestyneessä kirjassa Suomenajokoira & ajokoirametsästyksen historia. Kirjassa on 660 sivua.

2.2 Rotumäärittelyn kehittäminen

Suomenajokoiran määrätietoisuuden rodullisen kehityksen voidaan laskea alkaneen, kun Suomen Kennelklubi (SKK) perustettiin vuonna 1889. Silloin heräsi ajokoiramiespiireissä halu kehittää meidän olosuhteisimme sopiva oma ajokoirarotu, koska oli todettu, että suuri, raskas venäläinen ja puolalainen ajokoiratyyppi ei ollut sopiva meidän mäkisiin maastoihimme. Myöskään keveämpiä ruotsalais-saksalaisia ja ruotsalais-englantilaisia risteytyksiä ei oltu todettu sopiviksi, varsinkaan talviaikana, jolloin lunta oli paljon. Tarkoituksena ei ollut ryhtyä luomaan kokonaan uutta, puhtaasti kotimaista rotua, vaan koettaa valinnan avulla päästä maassa jo olevien ajokoirien pohjalta toivottuun päämäärään.

Kennelklubin ensimmäisestä näyttelystä vuonna 1891 löydettiin 76 ajokoiran joukosta kolme oikean tyyppin mukaista koiraa. Seuraavan vuoden näyttelystä niitä löytyi kahdeksan lisää. Näiden 11 koiran pohjalta Kennelklubin asettama kuusimiehinen toimikunta laati ensimmäiset rotumerkit vuonna 1893, sekä merkitsemistavan, millä koirat merkitään rotukirjaan. Sekavasta

ajokoirakannasta ei kuitenkaan ollut nopeasti saatavissa suurempaa määrää asetetut vaatimukset täyttäviä koiria, mutta tärkeintähän oli, että päämäärä oli saatu selväksi, ja työ saattoi alkaa.

Koirat merkittiin rotukirjan ns. suomalainen ajokoira -osastoon. Tähän pääsivät näyttelyiden perusteella rotumerkkien mukaisiksi todetut ajokoirat, joilla oli palkinto ajokokeissa, sekä näiden jälkeläiset. Väritään tämä ensimmäinen suomalainen ajokoira määriteltiin punaruskeaksi. Vuonna 1902 perustettiin Kennelklubin ajokoiraosasto, jonka työ muodostui ajan mittaan merkittäväksi.

Punaisenruskean koiran siitostyö epäonnistui, koska värytyksessä ei päästy eroon mustasta manttelista. Taisteltiin perinnöllisyyden vääjäämättömiä lakeja vastaan. Siksi vuonna 1908 tehtiin uudet rotumerkit, joiden mukaan koiran päävärit olivat musta, punainen, ruskea tai keltainen.

1900-luvun alussa alkoi suku- ja siitosyhdistysten aika. Tunnetuimmat olivat Alsa (perustettu vuonna 1904) ja Trio (1900-1902), jonka säännöt hyväksyttiin vasta 1912. Yhdistys toimi professori Kalle Rikalan johdolla. Rikalaahan pidettiin suomenajokoiran luomisen pääarkkitehtinä. Träff perustettiin vuonna 1910, ja se toimii edelleen. Halu perustettiin vuonna 1920 ja Luvia sekä Hako vuonna 1927.

Vuonna 1912 siirryttiin rotukirjanpidossa saksalaiseen järjestelmään, jonka mukaan kaikki todistetusti puhdasrotuiset koirat merkittiin rotukirjaan. Vuonna 1920 pääsyä rotukirjan osastoon suomalainen ajokoira täsmennettiin: sinne merkittiin ajokoirat, joissa oli vähintään 7/8 tunnettua kotimaista rotua. Muut koirat vietiin risteytetty ajokoira -osastoon.

Ajokoiran kolmannet rotumerkit vahvistettiin vuonna 1932. Nämä olivat omiaan ensimmäisen kerran yhdistämään rotua, sillä ne määrittivät sekä yleisvaikutelman että värytyksen, joka oli kolmivärinen mustalla manttelilla.

Vuonna 1935 perustettiin Suomen Kennelklubin rinnalle Suomen Kennelliitto (SKL). Tämä toimenpide toi maaseudun entistä enemmän mukaan ajokoiratyöhön.

Vuonna 1940 Suomen Kennelliitto tiukensi rotukirjaan pääsyä. Vierasta verta sai olla enää 1/16. Samana vuonna perustettiin Suomen Ajokoirajärjestö. Vuonna 1947 SKL:n ja SKK:n yhteiselin täsmensi vielä kertaalleen rotumerkkejä.

Suomenajokoiran jalostustyön merkittävimpiä päätöksiä oli vuonna 1947 tehty sopimus, jonka mukaan ns. risteytetty ajokoira -osasto lopetettiin vuoden 1948 alusta. Ne risteytetyt ajokoirat, jotka vuosien 1948-1949 aikana saivat näyttelypalkinnon, merkittiin vielä rotukirjaan osastoon suomenajokoira.

Vuonna 1954 todettiin rotumääritelmässä vieläkin puutteellisuuksia, ja siihen lisättiin mm. vaatimus selvästä sukupuolileimasta.

SKL:n ja SKK:n yhdistyminen yhdeksi kenneljärjestöksi vuonna 1963 teki tarpeelliseksi yhdistää myös suomenajokoiran rotumääritelmät. Ne hyväksyttiin vuonna 1966. Tämä oli kuudes ja viimeinen kerta, kun rotumääritelmää on tarkennettu. Tosin 10 vuotta sitten ne saatettiin uuteen muotoon. Uusin rotumääritelmä on hyväksytty SKL:n valtuustossa 13.5.1995.

2.3 Käyttöominaisuuksien kehittäminen

Ulkomuotojalostuksen rinnalla jalostettiin koko ajan myös käyttöominaisuuksia. Niin kuin jo aikaisemmin todettiin, ennen järjestäytyntä kenneltoimintaa jalostustyö tapahtui pelkästään käyttöominaisuuksien perusteella. Olihan kyse leivästä. Silloin ei vielä ollut mitään yhteistä mittapuuta, millä koirien käyttöominaisuuksia olisi voitu verrata. Tämän puutteen oivalsi Suomen Kennelklubi, joka vuonna 1893 vahvisti ensimmäiset ajokoesäännöt, samana vuonna jolloin ensimmäiset rotumerkit vahvistettiin.

Ensimmäiset ajokokeet järjestettiin vuonna 1893 Turengin pitäjässä Seppälän talossa. Nämä Euroopan ensimmäiset kokeet kestivät kolme päivää, joiden aikana koiria kokeiltiin kahdesti ajoajan ollessa kaksi tuntia (siis 2 x 2 tuntia). SKK piti kokeita liian helppoina ja laati uudet säännöt. Koiria kokeiltiin 2 x 8 tuntia ja välillä pidettiin lepopäivä. Vuonna 1905 nämä säännöt todettiin kuitenkin liian vaativiksi ja tehtiin uudet säännöt, joiden mukaan koiria kokeiltiin avoimessa luokassa 8 tuntia yhtenä päivänä ja voittajaluokassa 2 x 8 tuntia kahtena päivänä.

Vuoteen 1905 asti koiria kokeiltiin kahden tai kolmen koiran ajueina. Sen jälkeen SKK hyväksyi ns. siitoskoirakokeet, joissa yksinajavia koiria kokeiltiin kahden tunnin hakuajalla 2 x 3 tuntia.

Kovien vaatimustensa vuoksi ei näillä säännöillä tahdottu saada koiria kokeisiin, jolloin SKK palasi takaisin 2 x 2 tunnin koemuotoon.

Monien edellä kuvattujen vaiheiden jälkeen vuonna 1920 vahvistettiin yhtenäiset säännöt koko maahan. Näiden mukaan nuorten luokassa ajoaika oli 90 minuuttia, avoimessa luokassa 120 minuuttia ja voittajaluokassa 180 minuuttia.

Vuonna 1929 muutettiin vielä voittajaluokan ajoaika 3 x 120 minuuttia, ja samalla aloitettiin palkintotuomarien koulutus. Ajokoesääntöjä on muutettu tämänkin jälkeen vielä vuosina 1949, 1951, 1952, 1965, 1974 ja 1981.

Turkismetsästyksessä ajokoiraa on käytetty ketun, ilveksen, nädän ja vesikon sekä myöhemmin tulokaspetojen supikoiran ja minkin metsästyksessä. 1900-luvun alussa ajokoiran ketunajotaipumusta pidettiin suuressa arvossa turkiksen korkean hinnan vuoksi. Yksi ketunnahka vastasi metsätyömiehen 1,5 kuukauden palkkaa, ja ristiketun nahka oli vielä kolme kertaa arvokkaampi kuin punaketun nahka. Siksi hyvistä ketunajureista kerrotaan maksetun huikeita summia. Ajokoiraa onkin käytetty menestyksekkäästi apuna sekä harrastus- että ansiometsästyksessä. Alusta lähtien on hyvän kettukoiran ominaisuuksiin kuulunut kiitettävä metsästysinto ja herättely, nopea ja sujuva ajotapa sekä kuuluva haukku.

1970-luvun alussa Vaasan rannikkoseudulla ja Etelä-Pohjanmaalla järjestettiin epävirallisia ketunajokokeita. Vuonna 1978 tulivat voimaan ensimmäiset viralliset säännöt. Ensimmäiset viralliset ketuajokokeet järjestettiin vuonna 1979, ja tämän jälkeen kokeita järjestettiin vuosittain koekäyntien lisääntyessä. Vuonna 1987 hyväksyttiin uudet ketunajokokeiden ja Kettu-Kilvan säännöt sekä palkintotuomari- ja järjestämisohjeet, jotka liitto vahvisti seuraavana vuonna. Ensimmäinen Suomen Kettu-Kilpa pidettiin vuonna 1989 liiton 100-vuotisjuhlan kunniaksi Ilmajoella, Etelä-Pohjanmaan Ajokoirakerhon toimesta. Tämän jälkeen Kettu-Kilvat on järjestetty joka vuosi vuorotellen eri lohkojen toimesta. Viimeisimmät vahvistetut ketunajokokeiden säännöt astuivat voimaan 1.8.2000.

Yhdistyksen sääntötoimikunta on vuonna 2005 kehittänyt uudet säännöt jäniksenajokokeisiin. Sääntöjen haluttiin vastaavan paremmin niitä periytyviä asioita, joita Helsingin yliopiston kotieläintieteen laitoksen tekemän tutkimuksen mukaan pystymme koetoiminnalla saamaan esille.

Olemme nyt käyneet läpi suomenajokoiran jalostuksen historian, niin käyttö- kuin ulkomuotopuolenkin. Voimme tyydytyksellä todeta, kuinka koira on luotu erittäin sekavasta ja epäyhtenäisestä kannasta, monien mutkikkaiden vaiheiden jälkeen, taitavien kasvattajien käsissä Suomen suurimmaksi roduksi ja maailman parhaaksi ajokoiraksi. Vaalikaamme sitä tarkoin.

3 Järjestöorganisaatio ja sen historia

Vuonna 1889 perustettiin Suomen Kennelklubi - Finska Kennelklubb, jonka alaisuuteen vuonna 1902 perustettiin Ajokoiraosasto.

Vuonna 1935 perustettiin Suomen Kennelliitto ja sen alaiseksi vuonna 1940 Ajokoirajärjestö.

Keskusjärjestöt yhtyivät vuonna 1962, ja vuonna 1963 näiden alaiset ajokoiratyötä tehneet järjestöt sulautuivat yhteen, jatkaen toimintaansa Suomen Ajokoirajärjestö - Finska Stövarklubben ry:n nimellä.

Järjestön historia lasketaan alkavaksi SKK:n ajokoiraosaston perustamisesta, joten vuonna 2002 järjestö täytti 100 vuotta.

Suomen Ajokoirajärjestön käytännön asioiden hoidosta vastaa hallitus, johon vuosikokous valitsee edustajan jokaisesta kennelpiiristä. Hallituksen alaisena ovat viisi toimikuntaa, joilla kullakin on oma tehtävänsä:

- Työvaliokunta valmistelelee asiat hallitukselle. Valiokunnan muodostavat järjestön puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja toimikuntien puheenjohtajat.
- Jalostustoimikunta seuraa rodun ominaisuuksien kehittymistä koirien näyttely- ja koetulosten pohjalta niin käyttöpuolen kuin ulkomuodon suhteen, asettaa jalostustoiminnalle päämäärät, antaa kasvattajille jalostusneuvontaa sekä palkitsee vuosittain ansioituneet kasvattajat. Jalostustoimikunta seuraa suomenajokoiran geenipohjaa sekä terveystilannetta perinnöllisten vikojen ja sairauksien varalta. Toimikunta valitsee myös jalostusneuvojat kennelpiirien ehdotusten mukaan. Toimikunta järjestää jäsenistölle vuosittain ajokoiraj- ja kettukoiraapäivät sekä kasvattajakursseja muutaman vuoden välein. Jalostustoimikunnassa on kolme jaosta:
  - Perinnöllisyys- ja terveysjaos seuraa suomenajokoiralla esiintyviä perinnöllisiä vikoja ja sairauksia ja pyrkii vähentämään näitä käytettävissä olevin toimenpitein. Jaoksen tehtävänä on lisäksi huolehtia rodun geenipohjan säilymisestä riittävän laajana.
  - Neuvonta- ja ATK-jaos hoitaa jalostusneuvojien koulutuksen, järjestää kasvattajakursseja, kehittää vuosikirjaa, tilastoja, uroskortistoa ja tietotekniikkaa jalostuksen apuna.
  - Ulkomuoto- ja rakennejaos huolehtii ulkomuototuomareiden peruskoulutuksesta yhdessä Suomen Kennelliiton kanssa sekä vastaa ulkomuototuomareiden jatkokoulutuksesta sekä suomenajokoiran rotumääritelmän säilymisestä ajan tasalla.
- Sääntö- ja koulutustoimikunta huolehtii koetoiminnan asianmukaisuudesta, ylituomareiden ja palkintotuomareiden perus- ja jatkokoulutuksesta ja koesäätöjen kehittämisestä.

- Julkaisutoimikunnan muodostavat vastaava päätoimittaja, neljä lohkokirjeenvaihtajaa, toimittaja ja internet-vastaava. Toimikunta huolehtii sekä jäsenille että ulospäin suuntautuvasta tiedottamisesta. Se julkaisee vuosittain vuosikirjan, johon on kerätty kaikki SAJ:n rotujen näyttely- ja koetulokset. Jäsenistölle suunnataan kuusi kertaa vuodessa ilmestyvä Ajokoiramies-jäsenlehti. Internet-sivut kuuluvat julkaisutoimikunnan alaisuuteen. Toimikunta vastaa myös jäsenhankinnasta.
- Nuorisotoimikunta vastaa nuorisotoiminnasta.

4 Nykytilanne

4.1 Levinneisyys ja populaatiorakenne

4.1.1 Levinneisyys ja populaation koko

Suomenajokoira on rotuna maamme suurin. Sen levinneisyys on hyvin laaja, käsittäen Suomen lisäksi Ruotsin ja Norjan. Kummankin läntisen naapurimaan koirakantoja täydennetään vuosittain tuonneilla Suomen koirakannasta. Rodun lisääntyvään suosioon naapurimaissa vaikuttanee jatkuva menestys maiden ajomestaruuskilpailuissa, joissa on myös muita ajavia rotuja mukana.

Suomenajokoiria on viety maastamme pieniä määriä useaan Euroopan maahan, joissa niiden kannat ovat alkaneet kasvaa. Huomattavinta kasvu on ollut Venäjällä. Sinne on kehittymässä vahva suomenajokoirapopulaatio, joka täyttää hyvin maassa olevaa vajetta ajavien koirien suhteen. Venäjällä on aluillaan myös koetoiminta, joka varmasti aikanaan auttaa koirien jalostusta.

Suomenajokoiran vuotuiset rekisteröinnit kotimaassa asettuvat pitkällä aikavälillä 2300 – 4500 koiran välille (Taulukko 1). Järjestön harjoittama pitkäaikainen ja monipuolinen toiminta rodun hyväksi on ollut omiaan lisäämään rodun suosiota. Tunnustusta on annettava myös aina hyvin toimitetulle, keskustelevalle Ajokoiramies-lehdelle. Ruotsin ajokoirakanta on melko iso, Norjassa ajokoiria on noin puolet siitä mitä Ruotsissa.

Taulukko 1. Suomenajokoirien rekisteröinnit Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa eri vuosina

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Suomi	4625	4199	4216	3359	3851	3409	3268	3364	3066	2743	2353	2286	2387
Ruotsi	609	756	562	583	681	640	648	630	653	676	499	526	539
Norja				329	321	323	311	319	367	223	342	203	272

4.1.2 Populaatorakenne ja sukusiitos

Taulukossa 2 esitetään suomenajokoirakannan rakennetta. Tuontikoiria on kannassamme vain muutamia, samoin ulkomaisia jalostuskoiria. Suomenajokoirakantaa voidaankin pitää niin sanottuna suljettuna populaationa, joka tarkoittaa, että siihen ei tule geeniaainesta ulkopuolelta. Suljetussa populaatiossa perinnöllisen monimuotoisuuden ja sitä kautta hyvän elinvoiman säilyttäminen on hyvin tärkeää. Jos monimuotoisuutta menetetään, sitä saadaan takaisin ainoastaan roturisteytysten avulla.

Taulukko 2. Suomenajokoiran vuotuiset rekisteröinnit, käytettyjen jalostuskoirien lukumäärät ja keskimääräiset iät, isovanhempien lukumäärät sekä tehollinen populaatio ja sukusiitosprosentit (Suomen Kennelliitto, KoiraNet).

VUOSI	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999	1998	1997	1996	1995	1994	1993	1992	1991
Pennut (kotimaiset)	2124	2397	2282	2346	2737	3065	3362	3266	3405	3832	3359	4215	4196	4624	4344
Tuonnit	2	3	4	4	6	1	2	2	4	8	0	1	3	1	0
Rekisteröinnit yht.	2126	2400	2286	2350	2743	3066	3364	3268	3409	3840	3359	4216	4199	4625	4344
Pentueet	378	414	420	429	485	550	622	596	630	711	622	763	757	861	781
Pentuekoko	5,6	5,8	5,4	5,5	5,6	5,6	5,4	5,5	5,4	5,4	5,4	5,5	5,5	5,4	5,6
Kasvattajat	349	380	382	391	440	498	563	559	577	662	592	706	703	796	741
Urokset															
- kaikki	234	243	270	259	302	322	375	373	394	440	404	465	456	502	461
- kotimaiset	231	241	269	257	299	320	373	372	393	439	401	461	454	502	460
- tuonnit	2	1	1	2	2	1	1	1	1	1	2	4	2	0	1
- ulkomaiset	1	1	0	0	1	1	1	0	0	0	1	0	0	0	0
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	6v	6v 2kk	6v3 kk	6v	5v 12kk	5v 10kk	6v	5v 10kk	5v 10kk	5v 11kk	5v 9kk	5v 8kk	5v 9kk	5v 9kk	5v 7kk
Nartut															
- kaikki	376	413	419	429	484	548	621	595	628	707	620	754	754	849	778
- kotimaiset	375	413	419	428	484	547	620	594	628	707	619	753	753	848	776
- tuonnit	1	0	0	1	0	1	1	1	0	0	1	1	1	1	2
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	5v 5kk	5v 2kk	5v 1kk	5v 2kk	5v 4kk	5v	5v 1kk	5v 1kk	5v	5v	5v	4v 11kk	4v 10kk	5v	4v 11kk
Isoisät	311	353	359	369	395	432	486	471	482	496	452	501	513	569	500
Isoäidit	496	547	565	578	634	690	797	763	798	888	817	926	951	1037	940
Tehollinen populaatio	577	612	657	646	744	811	935	917	968	1085	978	1150	1137	1262	1158
Sukusiitosprosentti	4,16 %	3,71 %	4,16 %	4,01 %	4,44 %	4,18 %	4,01 %	4,15 %	3,87 %	3,85 %	3,92 %	3,77 %	3,61 %	4,06 %	3,99 %

Taulukossa 2 esitetty tehollinen populaatiokokoo kuvaa jalostuspohjan laajuutta. Tehollinen populaatio lasketaan sukupolvittain, ja se on aina pienempi kuin varsinainen koirien lukumäärä. Tehollinen koko voi olla suuruudeltaan korkeintaan jalostukseen käytettyjen urosten lukumäärä kerrottuna neljällä. Mitä pienempi tehollinen populaatio on, sitä nopeammin kannan keskinäinen sukulaisuus ja sitä kautta sukusiitosaste kasvaa. Tehollinen populaatio kuvaa siis myös kannan geenihävikkiä. Geenihävikki tarkoittaa monimuotoisuuden häviämistä ja esimerkiksi tautien ja tulehdusten vastustuskyvyn alenemista. Turvallisen tehollisen koon tulisi olla vähintään 100-200.

Tehollinen koko on KoiraNetissä laskettu kaavalla $4 \cdot Nu \cdot Nn / (Nu + Nn)$, missä Nu on lisääntyvien urosten ja Nn lisääntyvien narttujen lukumäärä sukupolvea kohden. Saman koiran käyttö useampaan kertaan ei kasvata kannan tehollista kokoa. Koiranetin käyttämä kaava antaa tehollisesta koosta yliarvioita, koska siinä ei oteta huomioon jalostuskoirien epätasaista jälkeläismäärää tai koirien keskinäistä sukulaisuutta. Suomenajokoiran oikeammaksi teholliseksi kooksi on laskettu vain 100 (ks. kohta 4.1.3). Myös KoiraNetin sukusiitosasteet ovat alhaisempia kuin monilla muilla laskentatavoilla laskettuina; suomenajokoiran keskimääräinen sukusiitosaste on nykyisin noin 6 % (ks. kohta 4.1.3).

4.1.2.1 Suomenajokoiran populaatorakenteesta tehdyn tieteellisen tutkimuksen tulokset

Vuonna 2001 julkaistiin tieteellinen tutkimus kuuden koirarodun, muun muassa suomenajokoiran populaatorakenteesta ja sukusiitoksesta (Mäki ym. 2001). Tutkimuksessa käytettiin Suomen Kennelliiton aineistoa, jossa olivat kaikki Kennelliiton rekisterissä olevat, tietokantaan tallennetut 112 064 suomenajokoira.

Sukupuiden pituus aineistossa olevilla koirilla oli kohtalaisen lyhyt, koska Kennelliiton tiedostoista puuttuu suuri osa ennen vuotta 1978 rekisteröidyistä koirista sekä melkein kaikki ennen vuotta 1971 rekisteröidyt. Vain seitsemällä prosentilla koirista oli kahdeksan kokonaista esivahempeissukupolvea tiedostossa. Seitsemän polvea oli 32 prosentilla ja kuusi polvea 60 prosentilla. Yli 90 prosentilla koirista oli vähintään neljä täyttä sukupolvea tiedostossa.

Tutkimuksen mukaan suomenajokoiran sukupolvenväli, eli vanhempien ikä silloin kun niiden jälkeläiset syntyvät, on uroksilla 5,4 vuotta ja nartuilla noin 4,7 vuotta. Sukupolvenväli oli suomenajokoiralla noin vuoden pidempi kuin tutkimuksen muilla roduilla (saksanpaimenkoira, rottweiler, kultainen- ja labradorinnoutaja sekä pitkäkarvainen collie), mikä on yleinen löydös, kun verrataan käyttörotua pääasiassa seurakoirina käytettäviin rotuihin. Sukupolvenväli oli suomenajokoiralla hieman laskenut vuodesta 1992, jolloin Karjalainen ym. (1997) arvioi sen olevan uroksilla 5,8 ja nartuilla 5,0 vuotta. Ajokoirakasvattajat ovat siis siirtyneet käyttämään jalostuksessa hieman nuorempia koiria kuin ennen. Toisaalta aivan viime vuosina sukupolvenväli on taas kasvanut sekä nartuilla että uroksilla (Taulukko 2).

Jalostusurosten ja -narttujen osuus kaikista syntyneistä koirista kuvaa karsinnan ankaruutta. Tutkitulla jaksolla, vuodesta 1978 vuoteen 1991, valinta sekä uroksilla että nartuilla oli pienistä vaihteluista huolimatta suhteellisen tasaista. Rekisteröidyistä uroksista 11-12 % ja nartuista 22-23 % käytettiin jalostukseen.

Jälkeläismäärät olivat tutkimuksen mukaan uroksilla keskimäärin 15 ja nartuilla keskimäärin 8 pentua. Jälkeläisjakauma oli kuitenkin vinoutunut: uroksista noin 90 %:lla oli 1-20 pentua ja noin 7 %:lla 21-50 pentua, mutta löytyi joukosta sellaisiakin uroksia, joilla oli yli 500 jälkeläistä (Taulukot

2 ja 3). Viiden viimeisimmän vuoden, eli 2000-2004, rekisteröintien (12.835 koira) perusteella vuosittain syntyy noin 2500 suomenajokoiraa. Kun uroksella on jälkeläisiä 6-10 % kahden vuoden rekisteröinneistä (viime vuosina 300-500), se voidaan luokitella ns. matadorurokseksi. Eniten käytettyjen urosten joukossa on lisäksi useita, jotka ovat läheistä sukua keskenään. Tämä lisää kannan kapeutta ja matadorurosten haitallisuutta. Sukusiitoksen välttämiseksi ja kannan geneettisen monimuotoisuuden ylläpitämiseksi uroksia ja narttuja tulisi käyttää mahdollisimman tasaisesti siitokseen. Siitosnarttujen ja -urosten osuutta kannasta pitäisi myös nostaa, ja eri sukulinjoja tulisi käyttää tasaisesti.

Taulukko 3. Kaikkien aikojen eniten käytetyt urokset sekä niiden välisiä sukulaisuuksia (tiedot: J. Hämäläinen).

REK.NRO	UROS	JÄLK.LKM	Sukulaisia:
177345/77	Kasken Hai	935	isä Viki 12113/69
18407U/82	Poku	650	isä xxx Rossi 1888Q/73
19205/91	Jetto	641	isänisä Konikangen Hapatus 19180S/82
240335/78	Matti	628	
21950V/73	Joko	574	
8978V/81	Pirttirinteen Asser	569	isä Kasken Hai 177345/77, emänisänisä Joko 21950V73
12113/69	Viki	546	
10080F/81	Rymy	527	emänisä Joko 21950V/73
39133/93	Muurivuoren Urja	519	emänisä Poku 18407U/82
12687P/75	Raiku	489	
13454/84	Jehu	443	emänisä Matti 240335/78, isänisä Rossi /73 (sama koira kuin Pokun isänisä)
23368T/72	Ringo	437	
25985U/74	Rymy	426	
60501/73	Raiku	421	
165903/83	Puronperän Hemppa	403	isänisä Kasken Hai 177345/77
8515H/73	Iska	387	
144680/76	Rippe	387	
19180S/82	Konikangen Hapatus	381	
11507/68	Suopellon Jami	377	
14968V/77	Piuhan Rami	361	
5697G/84	Jysky	358	isänisä Joko 21950V/73
9192/91	Helimarin Joko	344	emän ja isän sukutaulussa Joko 21950V/73
23886/86	Kyrönperän Kalle	344	isänisä Kasken Hai 177345/77, emän sukutaulussa Joko ja Matti 240335/78
15659E/81	Riku	342	isänisä Joko 21950V/73 ja isänemänisä Viki /69
21607N/79	Rokki	338	isä Rossi /73

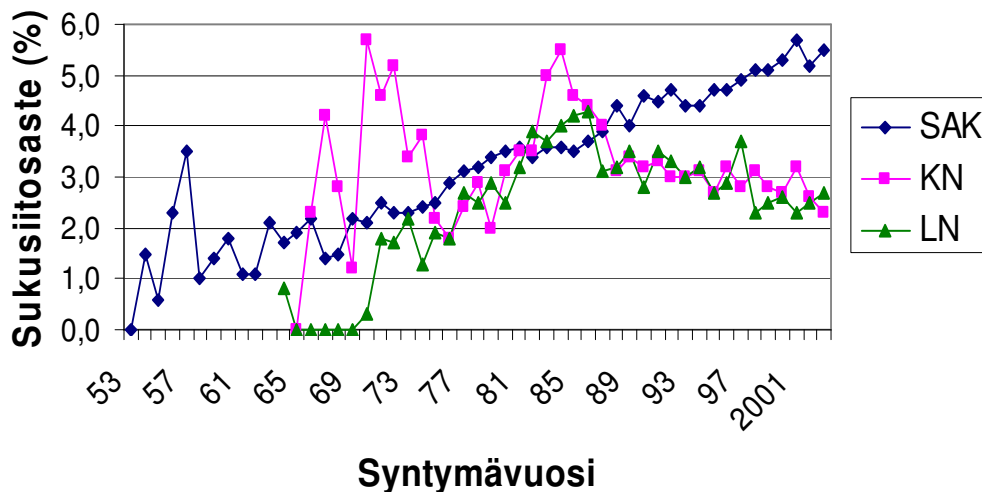
Taulukko 4. Vuosina 1994-2004 eniten käytetyt urokset sekä niiden välisiä sukulaisuuksia (tiedot: J. Hämäläinen).

REK.NRO	UROS	JÄLK.LKM	Sukulaisia:
19205/91	Jetro	627	
39133/93	Muurivuoren Urja	519	emänisä Joko 21950V/73, isä Hovipolun Sakke 13691/91
38414/92	Muurivuoren Rietu	311	emänisä Poku 18407U/82
9192/91	Helimarin Joko	310	emän ja isän sukutaulussa Joko 21950V/73
22551/92	Tuomipuskan Jesse	265	isänemänisä Kasken Hai
18182/92	Jarrumiehen Jatsi	261	isänisä Pirttirinteen Asser 8978V/81, emänisä Poku 18407U/82
29231/96	Muurivuoren Sahti	236	emänisä Poku 18407U/82
13691/91	Hovipolun Sakke	234	
37732/97	Käskevän Eetu	219	isä Jetro 19205/91
19792/93	Kyrönperän Roope	219	emänisä Poku 18407U/82
5518/90	Suotuikun Viri	211	isänisä Kyrönperän Kalle 23886/86
38923/95	Pökänpalon Uuno	207	
18550/96	Syysaamun Saki	203	
16527/88	Epeli	197	
21908/91	Ransu	192	
17281/93	Korventytön Teemu	183	
21995/96	Alapörkän Hiski	180	
26191/97	Reppana	174	
42422/97	Pekkas Lono	165	
20513/86	Haku	159	
9778/89	Jarrumiehen Aatu	157	isä Poku 18407U/82, emänisä Pirttirinteen Asser 8978V/81
32175/97	Vallu	157	
17301/89	Vipulan Jalamari	155	
22240/92	Senna	154	
28429/89	Vipulan Valtsu	150	isä Konikangen Hapatus 19180S/82

4.1.2.2 Sukusiitos (Mäki ym. 2001)

Suomenajokoiran keskimääräinen sukusiitosaste on noussut hitaasti mutta vakaasti vuodesta 1951, ja nousee edelleen, koska kyseessä on suljettu kanta, johon ei tuoda koiria muista kannoista. Tämä suljetun kannan ominaisuus näkyy selvästi verrattaessa suomenajokoiran sukusiitosasteen kehittymistä esimerkiksi kultaisen- tai labradorinnoutajan vastaavaan (Kuva 1). Sukusiitosasteen kasvunopeus on ollut noin 0,1 %-yksikköä vuodessa eli noin 0,5 %-yksikköä sukupolvea kohden (Kuva 1). Jalostuspohjan laajuutta (eli tehollista populaatiokokoa) laskettaessa tämä tekee 100 koiraa. Jalostuspohjan laajuus saadaan kaavasta $1/(2 * \text{sukusiitosasteen kasvunopeus per sukupolvi})$, eli $1/(2 * 0,005) = 100$. Tässä kaavassa on huomioitu kaikki teholliseen kokoon vaikuttavat tekijät.

Kannan varsinaisella sukusiitosasteella ei sinänsä ole aina suurta merkitystä, tärkeää on kuinka nopeasti sukusiitosaste kasvaa. Nopea kasvu tarkoittaa nopeaa geneettistä hävikkiä: rodun geenistö yksipuolistuu eikä hukattuja geeniversioita saada takaisin kuin risteyttämällä rotuun vierasta verta. Suomenajokoiran tehollinen koko 100 vastaa tilannetta, jossa on tarkkaan käytettävä kaikki kynnelle kykenevät koirat jalostukseen, ja jossa yhdellekään koiralle ei tule sallia paljon suurempaa jälkeläismäärää kuin toisille. Sukusiitosaste ei missään nimessä saa kasvaa vastaisuudessakaan enempää kuin 0,1 %-yksikköä vuodessa (esimerkiksi 4,0 % -> 4,1 %), jotta tehollinen kanta ei laske alle 100 koiran. Tehollista kantaa olisi sen sijaan nostettava, jotta päästäisiin ”turvallisemmille vesille”.

Kuva 1. Sukusiitosasteet vuosina 1953-2001. SAK = suomenajokoira, KN = kultainen noutaja, LN = labradorinnoutaja (Mäki ym. 2001).

Tutkimuksen mukaan yhdessäkin tutkittavassa rodussa ei oltu aktiivisesti vältetty sukusiitosta yhdistettäessä koiria pentueiden vanhemmiksi. Valitsemalla samat koirat jalostukseen kuin mitä todellisuudessa oli valittu, mutta yhdistämällä urokset ja nartut satunnaisesti, saatiin matalampia sukusiitosasteita kuin mitä todellisuudessa. Vuosina 1988, 1993 ja 1998 syntyneiden suomenajokoirien sukusiitosasteet olivat 4,4 %, 4,4 % ja 5,1 %, vaikka ne olisivat samoja koiria käyttämällä voineet olla 3,0 %, 3,8 % ja 4,3 %. Samanlaisia tuloksia suomenajokoiralta saatiin myös vuosilta 1982, 1987 ja 1992 (Karjalainen ym. 1997).

4.2 Luonne ja käyttöominaisuudet

Tiedämme luonteella olevan vaikutusta käyttöominaisuuksiin. Käyttöominaisuudet perustuvat perinnölliseen taipumukseen reagoida ärsykkeisiin ja toimia tietyillä tavoilla.

Rotumääritelmän mukaan suomenajokoiran tulee olla luonteeltaan rauhallinen ja tarmokas, kielteisinä piirteinä pidetään arkuutta ja vihaisuutta. Ajokoiran luonteenpiirteitä voidaan miettiä myös Suomen Kennelliiton luonnetestitermeihin pohjaten. Luonnetestissä käytetyt termit taistelutahto, kovuus vs. pehmeys ja hermorakenne ovat tärkeitä ajokoirallekin. Esimerkiksi liiallinen pehmeys ja huono hermorakenne tekevät ajokoirasta käyttökelvottoman ja näkyvät kotikoirallakin helposti: koira oppii elämänsä varrella pelkäämään monia asioita eikä pääse peloistaan yli vanhemmallakaan iällä. Moni tavanomainenkin tilanne voi aiheuttaa tällaisen koiran hermostumisen ja stressaantumisen. Taistelutahtoa mitataan luonnetestissä niin kutsutulla rättileikillä, mutta ajokoiralla sen voidaan ajatella tarkoittavan koiran sitkeyttä ja periksi antamattomuutta.

Koiran käyttäytymistä arvostellaan näyttelyissä ja ajokokeissa, jotka mittaavat käyttöominaisuuksia. Voidaan olettaa, että käytöksen perusteella saadaan jonkinlaista tietoa koiran luonneominaisuuksista, mutta luonneominaisuuksien tarkka mittaaminen on kuitenkin vaikeaa. On olemassa koiria, jotka eivät viihdy näyttely-ympäristössä, viihtymättömyyden näkyessä käytöshäiriöinä. Samat koirat saattavat käyttäytyä koetilanteessa metsässä täysin poikkeavasti näyttelytilanteisiin verrattuna, hyväksyen vieraat ihmiset sekä mahdolliset muut häiriötekijät. Myös ajokokeiden maastokortissa on nykyään luonnetta kuvaava hallittavuussarake.

80 % suomenajokoirista ei käy kokeissa eikä näyttelyissä, vaan suovat omistajilleen seuruemetsästyksen mahdollisuudet, mikä onkin hyvän koiran ja hienon jahtiporukan yhdistelmänä nautittava kokemus.

Jokaisen kasvattajan on itse mielessään pohdittava, painottaako hän ajokokeissa vai näyttelyissä annettavaa luonnumeroa jalostusvalinnoissaan. Selvää tietenkin on, ettemme voi hyväksyä selvästi näkyvää arkuutta tai vihaisuutta. Arkuudelle on monissa tutkimuksissa saatu suuri periytymisaste (luokkaa 0,4-0,5), joten on erityisen perusteltua välttää arkojen ja huonohermoisten koirien käyttöä. Vuonna 1993 tehdyssä omistajille suunnatussa kyselytutkimuksessa luonnevikoja (enimmäkseen arkuus ja vihaisuus) raportoitiin 2 %:lla vastanneista eli 18 suomenajokoiralla.

Käyttökoiralla, mikä suomenajokoira on, emme kuitenkaan voi pitää ihanteena myöskään ylitsevuotavaa ystävällisyyttä kaikkia vieraita kohtaan, emmekä liiallista pehmeyttä. Taistelutahtoa ja särmääkin tarvitaan säilyttääksemme suomenajokoiran käyttöominaisuudet, joihin mm. riittävä metsästysinto kuuluu.

4.2.1 Luonteen arvostelu näyttelyissä

Näyttelyissä tapahtuvassa luonteen arvostelussa siirryttiin vuoden 1991 alusta sanallisesta arvostelusta numeroarvosteluun, joka antaa verrattoman mahdollisuuden seurata koirien luonteen kehitystä pitkällä aikavälillä, sekä mahdollistaa tilastojen tekemisen ulkomuototuomareiden antamista luonnumeroista. Käytössä on asteikko 1-4, jossa

1 = luonteessa ei ole huomauttamista

2 = lievä luonnehuomautus, koira ei voi saada laatuarvostelua 'erinomainen'

3 = selvä luonnehuomautus, pudottaa palkintosijaa

4 = koira niin luonnevikainen (arka tai vihainen), että sitä ei voida palkita (0-palkinto)

Kuten tiedämme, ympäristöolosuhteilla on ratkaiseva merkitys koiran luonteen kehitykselle. Ulkomuototuomarimme ovatkin haastavan tehtävän edessä lukiessaan muutamassa minuutissa koiriemme luonteita näyttelykehissä, tietämättä koirien taustoja. MMT Anna-Elisa Liinamo on vuonna 2006 laskenut suomenajokoirille näyttelyissä annettavan luonnumeron periytymisasteen ja toistuvuuden. Periytymisaste oli 0,13 ja toistuvuus 0,56, mikä tarkoittaa, että koirien välisistä eroista käytöksessä vain pieni osa on perinnöllisistä tekijöistä johtuvaa, mutta koiran yhden luonnumeron perusteella voidaan kuitenkin jossain määrin ennustaa sen seuraavaa luonnumeroa.

Tulee muistaa, että näyttelyissä arvostellaan ainoastaan pientä osaa koirien luonteesta. Myös ajokokeet ovat erinomainen koiran luonteen mittaaja.

4.2.2 Ajokokeet

Suomenajokoiria käytetään jäniksen- sekä ketunajokokeissa, muihin riistaeläimiin se ei saisi säkärakeutensa takia hairautua. Kokeissa olevan koiran luonteen arvostelu alkaa käytännössä, kun vieraat tuomarit tulevat koiranomistajan autoon, ja matka koemaastoon alkaa.

Jäniksenajokokeissa jokaiselle koiralle on ylituomarin puhuttelun yhteydessä arvottu koemaasto. Koira lasketaan työskentelemään koemaastoon sovittuna irtilaskuaikana. Jokaisella koiralla on käytettävissään saman verran hakuaikaa saada jänis tai kettu liikkeelle yöjälkiensä päästä. Jäniskokeissa koiria varotaan viemästä aivan jäniksen makuupaikan viereen, kettukoiran hyveisiin kuuluu pystyä jäljittämään hyvinkin pitkiä ketun yöjälkiä sekä saada ajo syntymään.

Hakuaikaa koekoiralla on 4 tuntia, jota joudutaan kokeen kulusta riippumatta aina käyttämään useammassa erässä. Ajoaika on jäniksenajokokeissa 2 kertaa 120 minuuttia, kuitenkin niin, että koira kytketään 120 minuutin ajon jälkeen sekä viedään uuteen paikkaan hakemaan toista jänistä. Tuomariryhmän on huolehdittava, ettei sama jänis joudu uudelleen ajettavaksi.

Kahden jäniksen ylösoton ja ajoaikojen täyttymisen jälkeen koiran koepäivä on ajon osalta ohitse. Tuomariryhmä arvostelee koiran ominaisuuksia maksimissaan 30 pisteen edestä, ja ajoajasta koira voi parhaimmillaan saada 70 pistettä. Jäniksenajokokeiden maksimipistemäärä on siten 100.

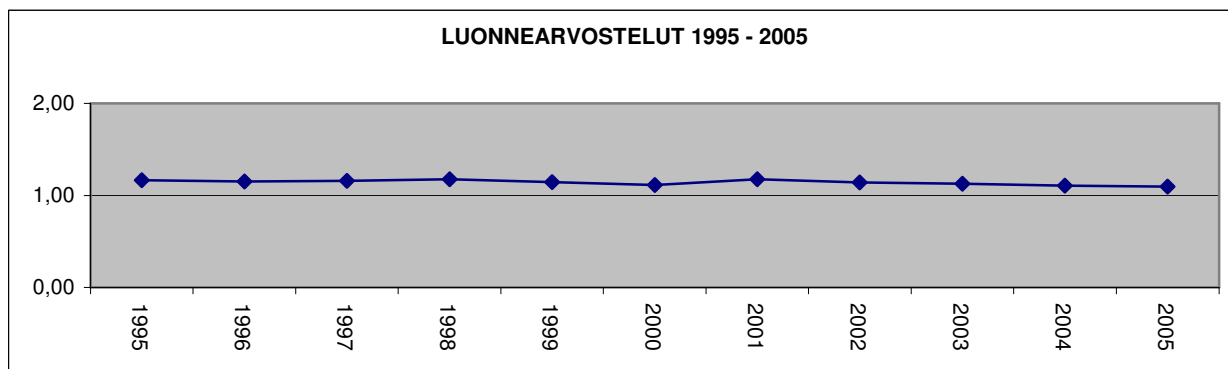
Ketunajokokeissa koiran tarvitsee saada vain yksi ajo. Ajoaikaa koiralla on 120 minuuttia. Koira saa tietyin edellytyksin käyttää lisäaikaa. Kettua ajavan koiran tärkein ominaisuus on haku, josta on mahdollisuus myös kokeissa saada eniten pisteitä (enintään 40 pistettä). Jäniksenajokokeista poiketen tiedottava herättely on kettua hakevalle koiralle toivottava ominaisuus; se helpottaa haun seuraamista ilman hakulaitteita.

Ketunajokokeissa hausta arvostellaan hakuvarmuus ja tehokkuus, nopeus ja eteneminen, metsästysinto ja hakusitkeys sekä hakutyöskentelyn yleisvaikutus. Muita koepisteisiin vaikuttavia tekijöitä ovat ajoaika (enintään 30 pistettä), ajo (tarkoittaen sen sujuvuutta ja nopeutta sekä metsästysintoa ja ajotyöskentelyn yleisvaikutusta, enintään 20 pistettä) ja haukku (enintään 10 pistettä). Ketuajossa maksimipistemäärä on siis sama kuin jäniksen ajossa, 100 pistettä.

4.2.3 Luonne tällä hetkellä

Tällä hetkellä suomenajokoira on luonteeltaan lähes tavoitteen mukainen. Viimeisen 5-10 vuoden aikana luonteessa ei ole tapahtunut juurikaan muutoksia. Tähän ovat vaikuttaneet seuraavat seikat:

1. Koirien luonnetta on alettu arvioida numeerisesti sekä näyttelyissä että kokeissa, mikä on helpottanut asian seuraamista tilastojen avulla.
2. Näyttelyissä on systemaattisesti poistettu kehästä koiria (lähinnä uroksia), jotka ovat siellä häiriköineet. Uhoavien ja toisia koiria kohtaan aggressiivisten koirien on siksi ollut vaikeampi menestyä, ja paremmin käsiteltävät ja yhteiskuntakelpoisemmat urokset ovat tulleet vallalle.
3. Käyttökokeissa koirien käyttäytymistä arvostellaan koepäivän aamusta iltaan, ja mikäli huomautettavaa hallittavuudessa esiintyy, tulee siitä merkintä koepapereihin. Koiran huono luonne tai tottelemattomuus näkyy käyttökokeissa koiran ollessa kytkettynä kokeen aikana tai sen lopussa. Kokeen jälkeen koirat voivat olla vihaisia vierasta ihmistä kohtaan, mikä saattaa johtua väsymyksestä tai heltyneistä kápälistä.
4. Tavoitteena on säilyttää suomenajokoiran luonne nykyisellä tasolla sekä parantamaan sitä.

4.2.4 Metsästysominaisuudet tällä hetkellä

Metsästysominaisuuksien tasosta on käyty viime aikoina paljon keskustelua. Kuumimpia keskustelun aiheita ovat olleet rotumme ajokyvyn mahdollinen lasku, ympäristöolosuhteiden vaikutus urostilastoon sekä ikuinen pelko löysyyden lisääntymisestä. Tunnusomaista keskustelulle on ollut suhtautuminen asioihin tunteenomaisesti. Vajavaisilla taustatiedoilla on rohkeasti luotu mielikuvia, joilla ei ole todellisuuspohjaa.

Vuonna 1995 valmistui Helsingin yliopiston kotieläintieteen laitoksen tekemä laaja tutkimus "Metsästyskoetulosten periytyvyys ja käyttömahdollisuudet kotimaisten koirarotujen jalostuksessa". Tutkimuksen yhteistyösapuolina olivat Suomen Kennelliitto, Suomen Ajokoirajärjestö ja Suomen Pystykorvajärjestö. Koiraharrastajia tutkimuksen tulokset ovat kovasti kiinnostaneet. Vuosikirjassa tutkimusta on hyödynnetty laajassa mittakaavassa vuodesta 1996 lähtien, julkaisemalla suomenajokoirille jäniksenajokoetulosten perusteella lasketut metsästysominaisuuksien jalostusarvoennusteet, BLUP-indeksit. BLUP-indeksi kuvaa koiran geneettistä tasoa ominaisuudessa. Sen laskennassa otetaan huomioon kaikki koiran sukulaistulokset sekä korjataan tuloksia niihin vaikuttavien tekijöiden, esimerkiksi koekelin tai koiran iän, suhteen. BLUP-indeksejä tulkitaan siten, että rodun keskiarvo on 100. Alle 100 indeksi on huonompi ja yli 100 indeksi parempi kuin rodun keskitaso.

Verrattaessa muihin ajaviin rotuihin suomenajokoiran ajotaito kestää vertailun. Mihinkään hymistelyyn tai ruususenuneen ei kuitenkaan ole syytä.

4.2.4.1 Periytymisasteet ja toistuvuuskertoimet

Vuonna 2004 suomenajokoiran metsästysominaisuuksia tutkittiin taas (Liinamo 2004). Koetuloksia oli käytettävissä ominaisuudesta riippuen 60.000 - 92.000. Tutkimuksen tulokset olivat samansuuntaisia kuin vuoden 1995 tutkimuksessa (Liinamo 1997).

Periytymisasteet ja toistuvuuskertoimet ovat kaikissa suomenajokoiran metsästysominaisuuksissa pieniä (Taulukko 5). Periytymisaste kuvaa kuinka suuri osuus koirien välisistä eroista pisteissä johtuu perintötekijöistä ja kuinka suureen osuuteen ympäristötekijät vaikuttavat. Toistuvuus ilmoittaa kuinka varmasti koiran yhden tuloksen perusteella voidaan ennustaa sen toista tulosta. Periytymisasteiden ja toistuvuuskertoimien pienuus kertoo, että suomenajokoiran metsästyskoetuloksiin vaikuttavat perimän ohella satunnaiset ympäristötekijät.

Taulukko 5. Joidenkin metsästysominaisuuksia kuvaavien mittojen periytymisasteet ja toistuvuuskertoimet (Liinamo 2004)

<u>Ominaisuus</u>	<u>Periytymisaste</u>	<u>Toistuvuuskerroin</u>
Haku	0,07	0,09
Ajo	0,11	0,20
Haukku	0,16	0,33
Hakulöysyys	0,15	0,29

Metsästysominaisuuksien väliset geneettiset yhteydet (korrelaatiot) vaihtelevat matalasta keskinkertaiseen (Taulukko 6). Ajopisteiden ja hakulöysyyden välillä on kohtalainen ja epäsuotuisa geneettinen yhteys (0,44), mikä aiheuttaa ongelmia jalostuksessa. Yhteyden ansiosta ajopisteiden parantua myöskin hakulöysyys lisääntyy.

Taulukko 6. Geneettisiä korrelaatioita metsästysominaisuuksien välillä (Liinamo 2004)

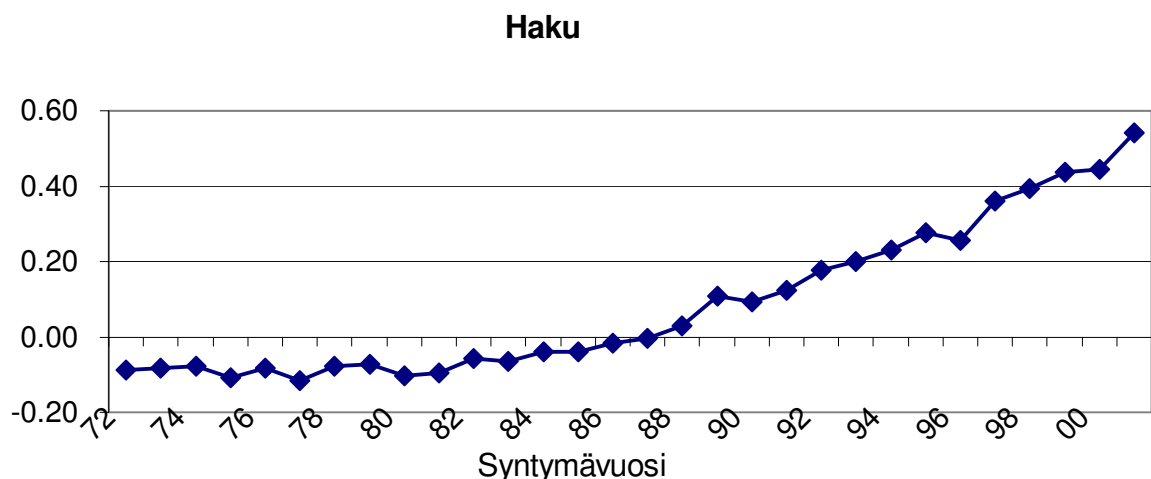
	Ajo	Haukku	Hakulöyisyys
Haku	0.60	0.21	0.06
Ajo		0.20	0.44
Haukku			0.05

4.2.4.2 Perinnöllinen edistyminen

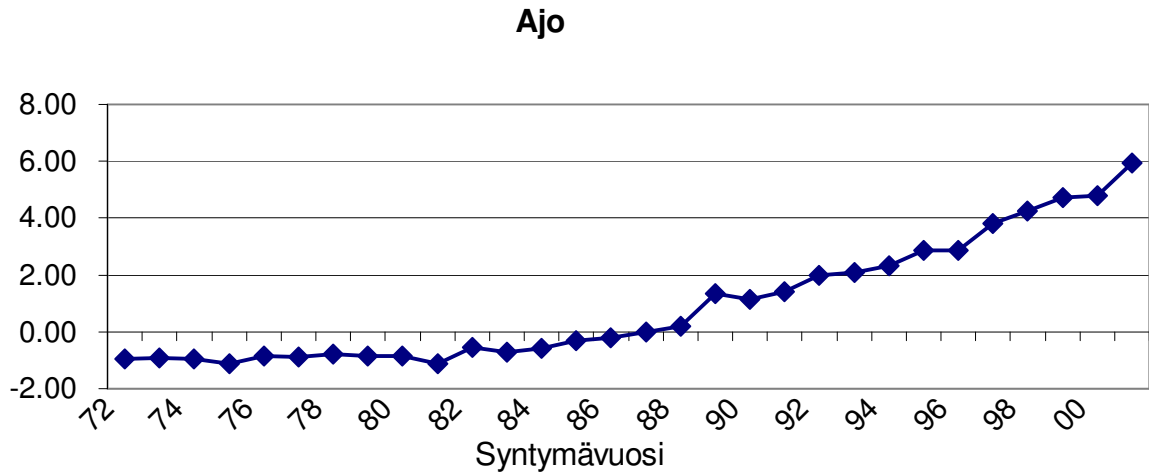
Huolimatta pienistä periytymisasteista, metsästysominaisuuksissa on saavutettu huomionarvoista perinnöllistä edistymistä (Liinamo 2004). Varsinkin haku- ja ajopisteissä voidaan nähdä huomattavaa edistymistä, mutta myös haukkupisteet ovat rodussamme parantuneet (Kuvat 2-4). Haku ja ajo ovat parantuneet samaa tahtia, vaikka hakupisteillä on matala periytymisaste, ja hakua on vaikea arvioida tarkasti. Näin hieno edistyminen hakupisteissä on haku- ja ajo-ominaisuuksien välisen kohtalaisen korkean geneettisen korrelaation ansiota. Vuodesta 1972 vuoteen 2001 on hakupisteissä edistytty 0,63 pisteen verran, mikä vastaa 1,2 geneettistä keskihajontaa (keskihajonta on hakupisteissä 0,53). Ajopisteissä oli samana aikana edistytty suhteessa suunnilleen saman verran (6,89 pistettä, eli 1,3 geneettisen keskihajonnan yksikköä; hajonta 5,26). Haukkupisteet ovat periytymisasteeltaan ominaisuuksista suurimmat, joten ne on helpoin ja luotettavin arvioida, mutta silti edistymistä oli tapahtunut vain noin yhden geneettisen keskihajonnan yksikön verran, eli 0,38 pistettä (hajonta 0,40).

Hakulöyisyys ja metsästysinnon puute ovat ominaisuuksia, joissa koiriemme perinnöllinen taso on saanut edestakaisin, eikä mitään selvää suuntausta näy (Kuvat 5-6).

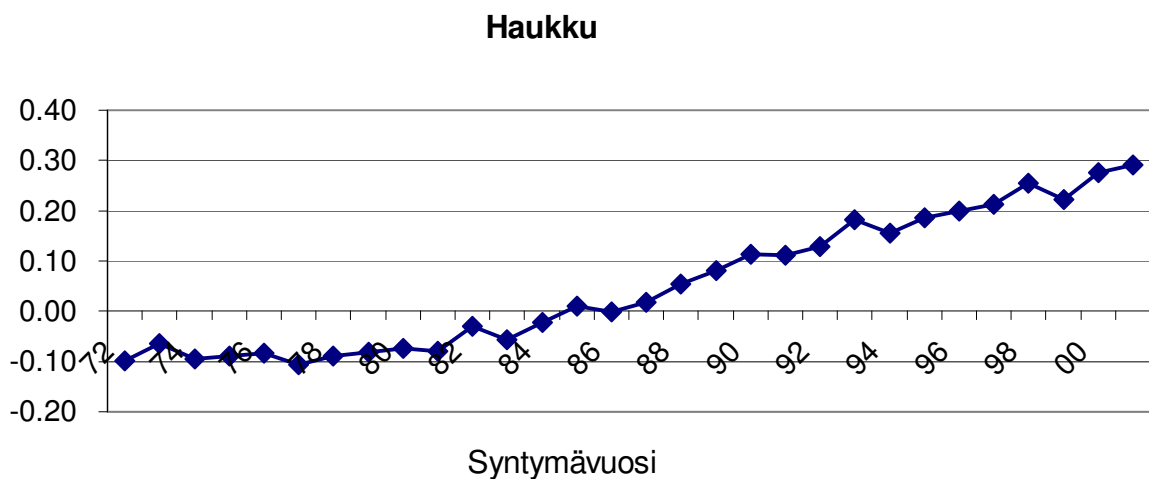
Näiden tulosten perusteella vuonna 1981 tehty ajokokeiden sääntömuutos on ollut menestyksellinen: selkeä perinnöllinen edistyminen alkaa tuosta vuodesta. Myös vuonna 1996 aloitetulla BLUP-laskennalla on ollut merkitystä.

Kuva 2. Hakupisteiden BLUP-indeksien keskiarvot syntymävuosittain 1972-2001. Indeksit ovat standardoimattomia ja vastaavat skaalaltaan alkuperäisiä hakupisteitä (Liinamo 2004).

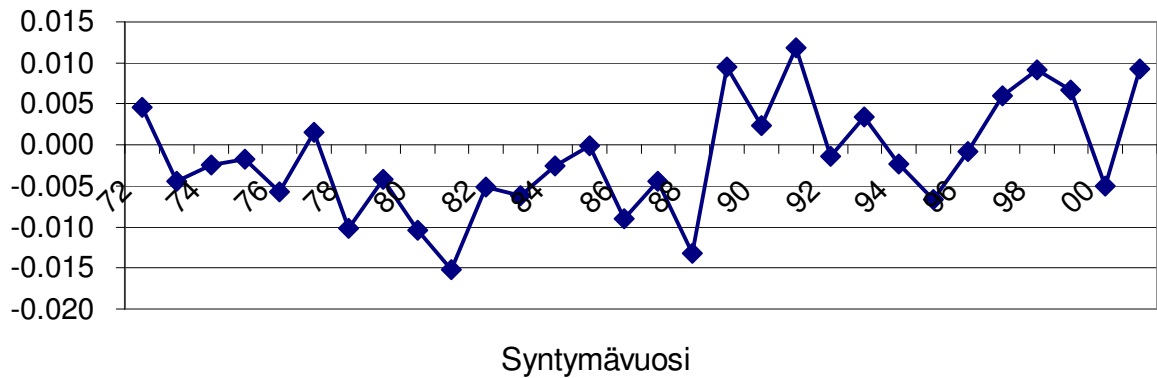

Kuva 3. Ajopisteiden BLUP-indeksien keskiarvot syntymävuosittain 1972-2001. Indeksit ovat standardoimattomia ja vastaavat skaalaltaan alkuperäisiä ajopisteitä (Liinamo 2004).

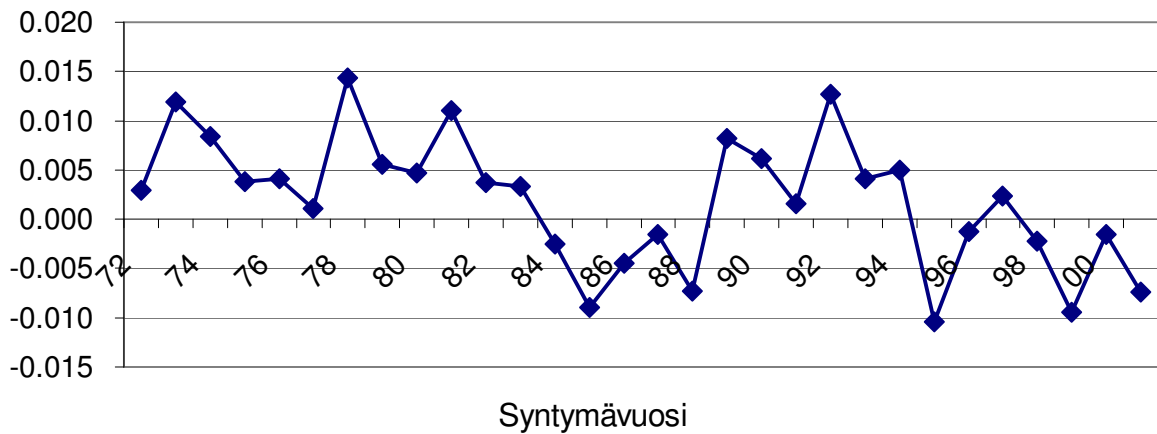
Kuva 4. Haukkupisteiden BLUP-indeksien keskiarvot syntymävuosittain 1972-2001. Indeksit ovat standardoimattomia ja vastaavat skaalaltaan alkuperäisiä haukkupisteitä (Liinamo 2004).

Hakulöyisyys

Kuva 5. Hakulöyisyyspisteiden BLUP-indeksien keskiarvot syntymävuosittain 1972-2001. Indeksit ovat standardoimattomia ja vastaavat skaalaltaan alkuperäisiä hakulöyisyyspisteitä (Liinamo 2004).

Metsästysinnon puute

Kuva 6. Metsästysinnon puute -pisteiden BLUP-indeksien keskiarvot syntymävuosittain 1972-2001. Indeksit ovat standardoimattomia ja vastaavat skaalaltaan alkuperäisiä metsästysinnon puute -pisteitä (Liinamo 2004).

4.3 Terveys

Suomenajokoiralla esiintyy tavanomaisia perinnöllisiä vikoja kuten purentavikaa, piilokiveksisyyttä ja hännän nikamavikaa. Todettuja perinnöllisiä sairauksia ovat karvatupen kasvuhäiriö, atooppinen ihottuma, ataksia ja lonkkadyplasia. Osa sairauksista ilmenee kuitenkin vasta myöhemmällä iällä, jolloin koiria on ehkä jo ehditty käyttää jalostukseen. Tämänkin takia jatkuva perinnöllisten vikojen ja sairauksien seuranta on välttämätöntä, jotta viat eivät pääse yleistymään kannassa. Jokaisen kasvattajan on muistettava, että perinnöllisten vikojen ja sairauksien peittely ja vähättely vie pohjan omasta kasvatustyöstä ja vahingoittaa koko rodun terveyttä.

4.3.1 Rodulla todetut sairaudet

Perinnöllisten sairauksien ja vikojen vastustaminen perustuu tällä hetkellä rotujärjestön suorittamiin tutkimuksiin, vikojen ja sairauksien seurantaan sekä jäsenistölle annettuun ohjeisiin.

Vuonna 1993 suoritettiin suomenajokoiranomistajien joukossa kyselytutkimus koirien ruokinnasta, liikunnasta, terveydestä sekä mahdollisesta kuolinsyystä. Kysely lähetettiin satunnaisotannalla 2044:n vuosina 1988-1990 syntyneen ajokoiran omistajalle. Vastauksia kertyi 1097, eli vastausprosentti oli hieman yli 50.

Koirista oli kuollut 194 eli 18 %. Syynä kuolemaan oli 40 %:ssa tapauksista tapaturma. Kuolleista koirista 5 % oli lopetettu kivesvian, häntämutkan tai purentavian vuoksi. 5 %:ssa tapauksista syynä olivat ihosairaudet, 3 %:ssa syöpä ja 2 %:ssa sydänvika. Synnytysvaikeudet, sokeritauti ja maksasairaus olivat kukin syynä 1 %:iin kuolemista. Koirista 770:ssä (70 %) ei ollut havaittu mitään sairautta, vikaa tai rasituksen jälkeistä ontumaa.

Koirilla ilmoitettiin olevan seuraavia perinnöllisiä sairauksia tai perinnöllistä taustaa omaavia ongelmia (mukana myös em. kuolinsyiksi ilmoitetut sairaudet):

- iho-ongelmia 7 %:lla vastanneista (75 koiraa)
- luonnevikoja (enimmäkseen arkuus ja vihaiisuus), 2 %:lla vastanneista (18 koiraa)
- purentavikoja 1 %:lla vastanneista (9 koiraa)
- häntämutkia 1 %:lla vastanneista (7 koiraa)
- syöpiä 0,5 %:lla vastanneista (6 koiraa)
- luustosairauksia 0,5 %:lla vastanneista (5 koiraa)
- kivesvikoja 0,5 %:lla vastanneista (5 koiraa)
- luomivikoja 0,4 %:lla vastanneista (4 koiraa)
- sydänvikoja 0,4 %:lla vastanneista (4 koiraa)
- tyriä 0,3 %:lla vastanneista (3 koiraa)
- epilepsiaa 0,2 %:lla vastanneista (2 koiraa)
- ataksiaa 0,1 %:lla vastanneista (1 koira)

Myös esimerkiksi kitalaki- ja huulihalkioita sekä steriliteettiä on esiintynyt rodussamme.

4.3.1.1 Perinnölliset ihosairaudet Atopia eli atooppinen ihottuma

Atopia on ajoittain voimakkaasti kutiseva ja vähitellen paheneva ihottuma, jossa tyypillisiä ihon muutosalueita ovat päässä silmien ympäritys, korvalehdet ja leuanalus ja rungossa kyljet, nivuset ja raajat. Oireita voidaan helpottaa lääkehoidolla, mutta koira ei parane pysyvästi.

Nykykäsityksen mukaan atopiassa allergeenit eli yliherkkyyden aiheuttajat tulevat koiraan hengitysteiden kautta tai suoraan ihon läpi. Eläinten ihotautispecialisti, professori D.W. Scott Yhdysvalloista on tutkinut iho-oireisia suomenajokoiria ja päätenyt atopiadiagnoosiin. SAJ:n vuonna 1998 yhdessä Helsingin yliopiston eläinlääketieteellisen tiedekunnan kanssa suorittamassa suomen-ajokoirien atopiatutkimuksessa todettiin yleisimmäksi allergeeniksi huonepöly ja pölypunkit, josta syystä koirat oireilevat ympäri vuoden. Tutkimukseen osallistui 14 iho-ongelmista kärsivää suomenajokoiraa. Atopiadiagnoosia voidaan varmentaa verestä suoritettavalla testillä sekä ihon sisäisillä testeillä, jolloin myös oireet aiheuttava allergeeni on usein mahdollista määrittää.

Atopian vastustaminen rodussa on vaikeaa, koska taudinmääritys edelleen viime kädessä perustuu kliinisiin oireisiin ja taudin kantajien seulomiseksi ei ole toistaiseksi menetelmää. Kuitenkin on ensiarvoisen tärkeää, että koiranomistaja epäillessään atooppista ihottumaa pyrkii selvittämään koiransa ihottuman laadun ja sen osoittautuessa atopiaksi ehdottomasti pidättäytyy käyttämästä koiraansa siitokseen. Alttius atopiaan on selvästi perinnöllinen, koska on tavattu pentueita, joissa yli puolet pennuista on sairastunut. Tällaisia pentueita jättäneitä siitoskoiria ei tule käyttää jalostukseen.

Mustan karvatupen kasvuhäiriö eli follikulaaridysplasia

Mustan karvatupen kasvuhäiriö on tyypillisesti hieman vanhemmalla iällä (2-4v) ilmaantuva ihosairaus, jossa mustat karvat alkavat harventua esim. korvalehdissä, selässä ja kyljillä. Oireet etenevät vähitellen ja voivat johtaa lähes kaljuuntumiseen mustan karvoituksen alueella. Sairauteen ei yleensä liity kutinaa tai muita iho-oireita, ja koira voi muuten hyvin.

Alttius sairastua follikulaaridysplasiaan on perinnöllinen. Muutamalla rodulla on löydetty follikulaaridysplasiaa aiheuttava geeni, ja niillä periytyminen on autosomaalista ja resessiivistä (Schmutz ym. 1998). Suomenajokoiralla sairauden vastustaminen perustuu karvatupen kehityshäiriöistä kärsivien yksilöiden karsimiseen siitoksesta. Epäillessään follikulaaridysplasiaa koirassaan koiranomistaja voi kääntyä järjestön puoleen diagnoosin varmentamiseksi.

Suomenajokoiran ihosairauksien tutkimus meneillään

Vuonna 1998 käynnistettiin yhteistyössä Helsingin yliopiston eläinlääketieteellisen tiedekunnan kanssa tutkimus, jossa selvitettiin ajokoirien perinnöllistä luonnetta omaavien ihosairauksien taudin kuvaa. Eläinlääketieteellisen tiedekunnan puolesta tutkimuksista vastasi ihotautiklinikan johtaja, pieneläinsairauksien erikoiseläinlääkäri Leena Saijonmaa-Koulumies. Tutkimuksessa keskityttiin atopiaan eli allergiseen ihottumaan ja mustan karvan karvatupen kasvuhäiriöön.

Selvityksen ensimmäisessä vaiheessa pyrkimyksenä oli täsmentää taudinkuvat mm. ihobiopsia- ja allergiatutkimuksin. Samalla pyrittiin selvittämään menetelmät diagnoosien varmistamiseksi epäillyissä tapauksissa. Tämä on välttämätöntä rodun ihosairauksien vastustamistoimenpiteiden kannalta. Tavoitteena on tehdä myöhemmin myös periytymisselvityksiä. Näiden valmistuttua voidaan vastustustoimenpiteitä tehostaa. Parhaillaan kerätään aineistoa follikulaaridysplasian varalta. Tutkimusmateriaalin saamiseksi karvatupen kasvuhäiriötyyppisistä oireista kärsivien koirien omistajia on pyydetty ottamaan yhteyttä Ajokoirajärjestön toimistoon tai perinnöllisyys- ja terveysjaoksen ELL Esko Suhoseen tutkimusohjeiden saamiseksi. Järjestö vastaa toistaiseksi tutkimuskustannuksista tutkimuslaboratorion osalta.

4.3.1.2 Purentaviat

Suomenajokoira kuuluu pitkäkalloisiin eli dolikokefaalisiin rotuihin. Normaali purenta on leikkaava, ts. alaleuan etuhampaiden etureuna koskettaa kevyesti yläleuan etuhampaiden kärjen sisäpintaa. Virheelliset purennat ovat ala-, ylä- ja tasapurenta. Toisinaan leukojen kasvunopeuden vaihtelusta johtuen lievät purentaviat voivat korjaantua pennun kasvaessa.

Purentaviat johtuvat todennäköisesti perinnöllisistä seikoista. Periytymismuotoa ei tiedetä, mutta todennäköisimmin kyseessä on useampi vaikuttava geeni. Purentavikojen systemaattinen vastustaminen on rodussamme tällä hetkellä tuskin tarpeellista; jos vikoja esiintyy pentueessa huomattavasti, on tällaisia siitosyhdistelmiä ja jalostuskoiria syytä välttää. Läheinen sukusiitos saattaa myös lisätä purentavikojen ilmenemistä joissakin suvuissa.

Ulkomuotoarvostelun erityisohje: koira saa nollan, mikäli sillä on selvä ala- tai yläpurenta (selvä yläpurenta tarkoittaa, että alahampaat koskettavat selvästi yläikeniin). Koiran palkintosijaa alentaa tasapurenta tai lievä yläpurenta.

4.3.1.3 Hännän nikamavika eli häntämutka

Hännän nikamavika on hännän luuston häiriö, jossa nikaman päiden pyöristyessä, nikamien yhteenkasvaessa tai epämuodostuneen nikaman seurauksena muodostuu häntään koukku eli mutka.

Hännän nikamavika on ulkomuotoarvostelussa hylkäävä vika.

Suomenajokoiralla häntämutka ei ole rodussa suuri ongelma, koska nikamavikaiset koirat pääosin karsiutuvat siitoksesta.

4.3.1.4 Syöpä

Kokemusperäisesti selvästi yleisin syöpä suomenajokoiralla on imusolmukesyöpä eli lymfosarkoma, joka ilmenee usein koiran parhaassa käyttöikänsä eli 4-6 vuoden ikäisenä. Mahdollista periytyvyyttä ei ole selvitetty.

4.3.1.5 Lonkkanivelen kasvuhäiriö I. dysplasia

Lonkkadysplasia on perinnöllinen häiriö lonkkamaljakon ja reisiluun nivelnastan kehityksessä. Nivelnastan tulisi sopia lonkkamaljakoon kuten tennispallon pyöreään kuppiin. Kun kupin muoto ei pidä palloa paikallaan, pallo pääsee liikkumaan löyhästi kupissa kuluttaen kupin reunoja (nivelrykko). Vakavimmissa lonkkadysplasian muodoissa lonkkamaljakkoa ei muodostu lainkaan, ja reisiluun pää heiluu vain nivelsiteiden ja pehmytkudoksen varassa. Koiran vahvat lantion seudun lihakset kompensoivat lonkkadysplasian vaikutusta, mutta vakavimmillaan dysplasia rampauttaa koiran jo nuorena. Lievemmätkin muodot saattavat alkaa vaivata vanhemmalla iällä. Nivelrykko aiheuttaa koiralle kipua, joka ilmenee varsinkin levon jälkeisenä jäykkyytenä sekä vaikeutena hypätä esimerkiksi autoon.

Lonkkadysplasian periytymisen mekanismi on kvantitatiivinen (Mäki ym. 2002), eli sekä geeneillä että ympäristöllä on osuutensa lonkkanivelten muodostumisessa. Periytymisaste on suomenajokoiralla korkea (0,41, Mäki ym. 2002). Korkean periytymisasteen ominaisuudessa koiran oma tulos (ilmiasu eli fenotyyppi) on varmempi arvio sen jalostusarvosta kuin matalan periytymisasteen ominaisuudessa. Silloin suurin osa koirien välisistä näkyvistä eroista on geneettisiä. Tutkitussa aineistossa oli 2144 lonkkakuvattua suomenajokoira.

SAJ suosittaa kaikkien siitokseen käytettävien yksilöiden tutkimista lonkkadysplasian varalta. Kuvattavan koiran iäksi järjestö suosittaa vähintään 1,5 vuotta, vaikka virallinen kuvaus voidaankin suorittaa jo 12 kuukauden iässä.

Lonkkadysplasian varalta röntgenkuvataan vuosittain 200-300 koira eli noin 10 % rekisteröidyistä koirista (Taulukko 7). Lonkkatuloksissa A vastaa normaalia niveltä, B rajatapausta, C lievää, D keskivaikeaa ja E vaikeaa dysplasiaa. Noin 70 % kymmenen vuoden aikana tutkituista koirista on ollut terveitä (A-B). Pentujen vanhemmista kuvattiin vuonna 2004 selvästi suurempi osuus kuin vuonna 1994, mutta kuvausmäärät olivat edelleen liian alhaisia: isistä 70 % ja emistä 31 % kuvattiin, kun tavoitteena on kuvata jokaisen jalostukseen käytetyn koiran lonkat (Taulukko 8). Vuonna 1994 79 % kuvatuista isistä oli lonkiltaan normaaleja (A tai B), kun taas vuonna 2004 jopa 85 % kuvatuista isistä oli normaalilonkkaisia. Vastaavat prosentiosuudet emillä olivat vuonna 1994 77 % ja vuonna 2004 75 %.

Lonkkadysplasian fenotyypin taso on 1980-luvun puolivälistä lähtien pysynyt rodussamme samana, eli B:ssä tai hieman tätä parempana (Kuva 7). Lonkkadysplasian geneettinen taso laski hieman välillä 1983-1998 syntyneillä koirilla (Mäki 2001), mutta aivan viime vuosina taso näyttäisi jopa hieman parantuneen (Kuva 8). Muutoksen pysyvyydestä ei voi tällä perusteella sanoa mitään, sen näemme taas muutaman vuoden kuluttua. Koko tutkittua ajanjaksoa 1973-2002 tarkastellessa muutosta ei näytä juuri tapahtuneen. Tämä johtunee olemattomasta jalostusvalinnasta sairauden suhteen. Neljällä muulla lonkkadysplasian vaivaamalla rodulla asiaa on tutkittu, ja todettu, että suoritettu jalostusvalinta ei ole ollut tarpeeksi tiukkaa: jalostuskoirat eivät ole olleet systemaattisesti parempia kuin rodun keskitasoinen koira (Mäki ym. 2002).

Vuosina 1994-2004 syntyneiden 33819:n ajokoiran isistä oli lonkkakuvattu vain 60 % ja emistä 23 % (Taulukko 8). Kuvatuista jalostusuroksista joka viidennellä (20 %) ja jalostusnartuista joka neljännellä (26,4 %) oli sairaat (C-E) lonkat. Näillä luvuilla ja suurella kuvaamattomien jalostuskoirien osuudella emme voikaan odottaa perinnöllistä edistymistä lonkkadysplasian vähentämisessä.

Lonkkadysplasian vastustaminen on 2000-luvun alkuun saakka perustunut suunnitellun pentueen vanhempien ilmiasuun ts. vanhempien lonkkakuvaustuloksiin. SAJ on ollut mukana Helsingin yliopiston kotieläintieteen laitoksen tutkimusprojektissa, jossa on kehitetty kaikkien sukulaisten lonkkatulokset huomioiva BLUP-indeksi -menetelmä, jota nykyään käytetään lonkkadysplasian vastustamisessa. Rodun keskiarvo on indekseissä 100. Yli 100 indeksi tarkoittaa geneettisesti rodun keskiarvoa parempaa ja alle 100 indeksi geneettisesti rodun keskiarvoa huonompaa koira. Jalostusyhdistelmän indeksien keskiarvon tulee olla suurempi kuin 100, jotta jalostuksessa edistyttäisiin. Lisätietoja lonkkaindeksien laskennasta ja tulkinnasta löytyy Kokonaisvaltaisen koiranjalostuksen tuki -yhdistyksen sivuilta internetistä: www.koiranjalostus.fi/faq.html ja www.koiranjalostus.fi/Indeksit.htm.

Suomenajokoirien lonkkaindeksit julkaistaan SAJ:n internetsivuilla, vuosikirjassa ja Kennelliiton jalostustietokannassa.

On hyvä muistaa, että koiran lonkkia kuvaavat kirjaimet (A, B, C, D, E) ovat koiran lonkkadysplasian ilmiasu, joka koostuu sekä geneeistä että ympäristön vaikutuksesta. Lonkkaindekseistä ympäristön vaikutusta on mahdollisuuksien mukaan poistettu, ja indeksi onkin arvio koiran geenien tasosta kyseisessä ominaisuudessa.

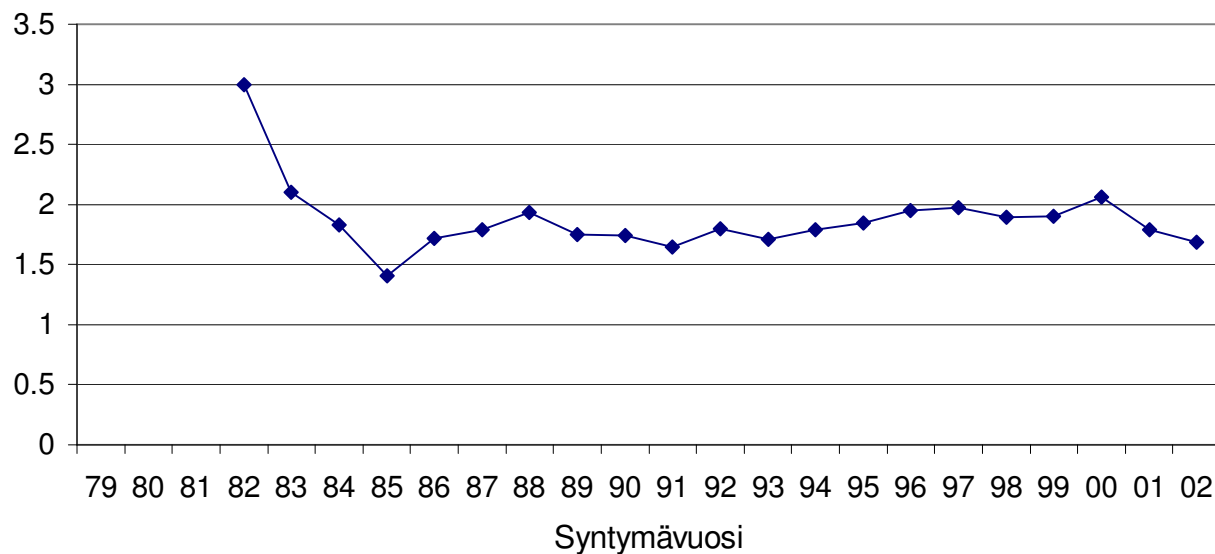
Taulukko 7. Suomenajokoirien lonkkakuvausmäärät ja tulosten jakauma viimeisen kymmenen vuoden aikana.

Vuosi	Kuvattujen lkm	A	B	C	D	E	Terveiden (A-B) osuus
1996	186	75	48	49	13	1	66 %
1997	210	86	75	32	17	-	77 %
1998	196	76	64	41	13	2	71 %
1999	199	69	67	41	22	-	68 %
2000	376	159	100	71	43	3	69 %
2001	255	95	70	47	39	4	65 %
2002	206	75	62	50	18	1	67 %
2003	201	87	58	38	16	2	72 %
2004	210	90	60	38	20	2	71 %
2005	226	91	69	44	21	1	71 %
Yht.	2265	903	673	451	222	16	70 %

Taulukko 8. Pentujen vanhempien lonkkakuvausprosentit ja kuvaustulokset (%). Esimerkiksi vuonna 1994 syntyi 4049 pentua, joiden isistä 46 % ja emistä 86 % oli kuvaamattomia. Tuloksen A oli saanut 44 % kuvatuista isistä ja 54 % kuvatuista emistä.

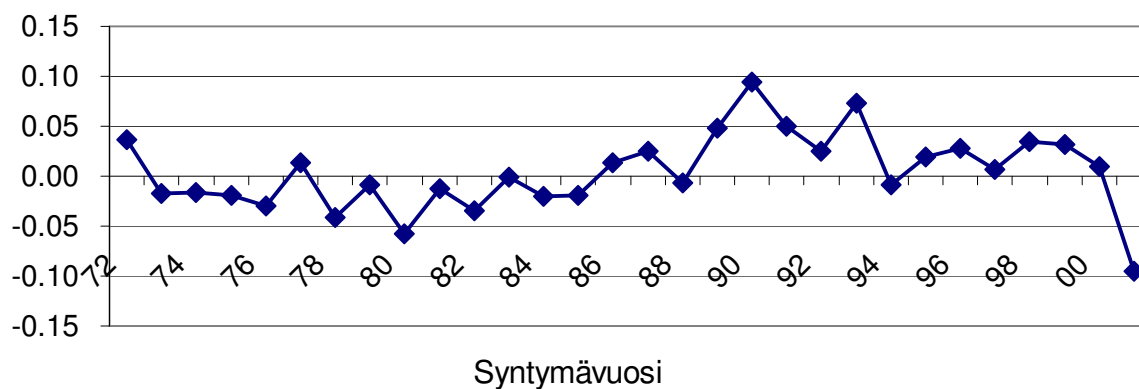
	Isät			Emät		
	1994-2004	1994	2004	1994-2004	1994	2004
kuvaamaton kuvattu	40	46	30	77	86	69
*	0,2	1	0	0,1	1	0
A	46	44	51	46	54	45
B	35	35	34	27	23	30
C	13	14	11	20	16	20
D	6	5	3	6	5	6
E	1	1	0,4	0,4	1	0
lkm yht.	33819	4049	2265	33816	4049	2265

Fenotyypinen muutos lonkkadysplasiassa

Kuva 7. Lonkkapisteiden keskiarvot syntymävuosittain. Lonkkatulokset on muutettu numeroiksi A=1, B=2, C=3, D=4 ja E=5,5 (Liinamo 2004).

Geneettinen muutos lonkkadysplasiassa

Kuva 8. Lonkkapisteiden BLUP-indeksien keskiarvot syntymävuosittain 1972-2001. Indeksit ovat standardoimattomia ja vastaavat skaalaltaan alkuperäisiä lonkkapisteitä (Liinamo 2004).

4.3.1.6 Kyynärnivelen kasvuhäiriö I. dysplasia

Kyynärnivelen kasvuhäiriössä on kyse nivelrikosta, joka aiheutuu nivelen osien yhteensopimattomuudesta tai luutumishäiriöstä. Kyynärnivelen kasvuhäiriö ilmenee eturaajan ontumisena tai liikkumishaluttomuutena.

Virallisissa kuvauksissa kyynärnivelet luokitellaan niissä näkyvän nivelrikon mukaan neljään luokkaan: 0 on terve tai rajatapaus, 1 lievä nivelrikko, 2 kohtalainen nivelrikko ja 3 vaikea nivelrikko.

Kyynärnivelen kasvuhäiriötä on todettu suomenajokoiralla satunnaisesti, mutta vain muutamia koiria on tutkittu (Taulukko 9). Sairaus on koiran kannalta vakava: se invalidisoi käyttökoiran jo nuorena. Periytymismuoto on kvantitatiivinen ja periytymisasteet ovat yleensä pienempiä kuin lonkkadysplasiassa. Tämä ei tarkoita, ettei kyynärdysplasia periytyisi, vaan että jalostusvalinnassa tarvitaan sukulaistuloksia; koiran oma kuvaustulos ei kerro tarpeeksi luotettavasti sen perinnöllistä tasoa ominaisuudessa. Kyynärnivelvikaista koiraa ei rodussamme suositella käytettäväksi jalostukseen. Myöskään koiraa, jonka suvussa tai jälkeläisissä esiintyy yleisesti kyynärnivelvika, ei tule käyttää.

Taulukko 9. Suomenajokoirien kyynärkuvausmäärät ja tulosten jakauma viimeisen kymmenen vuoden aikana.

Vuosi	Kuvattujen lkm	0	1	2	3
1996	3	3			
1997	0				
1998	5	3	1	1	
1999	2	2			
2000	9	9			
2001	0				
2002	1	1			
2003	1		1		
2004	0				
2005	0				
Yht.	21				

4.3.1.7 Polvinivelen rakenneviat

Tutkijoiden mukaan periytyvät rakenneheikkoudet polven nivelnastoissa ja telaurassa sekä nivelkulmissa ovat johtaneet polvinivelvaurioiden lisääntymiseen eri roduissa. Suomenajokoiralla polven nivelsiteen vauriot ovat viime aikoina lisääntyneet. Vaurioiden syynä ovat mahdollisesti juuri periytyvät anatomiset viat nivelissä. Polven nivelsidevaurioilla on ilmeinen yhteys takaraajojen heikkoihin nivelkulmauksiin.

Polven rakenneviat periytyvät kuten muutkin rakenneviat, kvantitatiivisesti, ja niihin tulee suhtautua jalostuksessa kuten kyynärnivelen kasvuhäiriöihin.

4.3.1.8 Piilokiveksisyys, kryptorkidismi

Piilokiveksisellä uroksella yksi tai kummatkin kivekset jäävät laskeutumatta kivespussiin. Kivestarkastus voidaan tehdä urokselle rokotuksen yhteydessä 3 kk:n iässä, virallinen tarkastus 6 kk:n iästä alkaen. Näyttelysääntöjen mukaan piilokiveksinen koira ei voi osallistua näyttelyyn. Koiranäyttelyssä kivestarkastuksen suorittaa ulkomuototuomari.

Piilokiveksisyys on todennäköisesti polygeeninen ominaisuus, ts. usea geeni vaikuttaa ominaisuuteen. Joissakin tutkimuksissa ja roduissa periytymismuoto on ollut väistynvä eli resessiivinen. Vika on suomenajokoiralla ilmeisesti suhteellisen harvinainen muihin rotuihin verrattuna. Piilokiveksisyyteen suhtaudutaan jalostuksessa kuten parentavikoihin.

4.3.1.9 Luomiviat

Luomiviat liittyvät ulkomuotoon ja rakenteeseen (kallon malli, silmän koko, löysä nahka). Sisäänpäin kääntynyt alaluomi (entropium) aiheuttaa sarveiskalvon jatkuvaa ärsytystä ja sitä kautta kroonisia silmätulehduksia. Ulospäin kääntynyt alaluomi (ektropium) kerää pölyä ja likaa luomen taskuun, mikä sekin aiheuttaa silmätulehduksia. Erityisesti alkusyksyllä heinän siemenet ja ruumenet aiheuttavat kiusallisia tulehduksia avoluomiseen silmään. Luomiviat eivät kuitenkaan ole suomenajokoiran tyypillinen ongelma.

Luomivikoja voidaan korjata tapauksesta riippuen kirurgisesti, mutta koira, jolle on tehty kyseisenlainen ilmiasuun vaikuttava leikkaus, ei saa enää osallistua näyttelyihin.

Luomiviat periytyvät polygeenisesti. Varsinkaan korjausleikkauksen läpikäynyttä koira ei tule käyttää jalostukseen. Muutenkin jalostusvalinnoissa toimitaan kuten edellä esitellyissä vioissa.

4.3.1.10 Sydänviiat

Suomenajokoiralla esiintyy sydänvikaa, joka johtaa miltei poikkeuksetta koiran lopettamiseen. Vuoden 1993 kyselyssä sydänviiat ja -sairaudet olivat yksi yleisimmistä koiran ennenaikaisen kuoleman tai lopetuksen aiheuttajista.

Taudin oireet ja kulku ovat hyvin samanlaiset kuin sydänlihaksen rappeutumiseen johtavassa kardiomyopatiassa. Sairastuva koira on usein parhaassa käyttöiässä. Oireina ovat äkillinen väsyminen metsästystilanteessa ja sairauden edetessä mm. puuskuttaminen sekä yöllinen köhiminen ja muut hengenahdistusoireet. Eläinlääkärissä voidaan todeta selvä sivuääni sydäimestä sekä laajentunut sydän. Koira voi myös menehtyä äkillisesti ilman ennakko-oireita. Kardiomyopatian lisäksi suomenajokoiralla on todettu sydänlääpien vajaatoimintaan johtavaa endokardioosia.

Alttius sydänvikoihin on todettu monella rodulla perinnölliseksi. Ajokoiran sydänvikojen periytyvyydestä antavat viitteitä myös tapaukset, joissa alenevassa polvessa on useita yksilöitä menehtynyt kuvatonlaiseen sydänsairauteen. Joidenkin koirilla esiintyvien sydänvikojen on todettu olevan periytymismuodoltaan kynnysominaisuuksia, eli koiralla pitää olla tietty lukumäärä sydänvikaa aiheuttavia geenejä ennenkuin se sairastuu. Jalostuksessa tulee välttää koiria, joiden lähisuvussa tai jälkeläisissä on todettu useita sydänvikaisia koiria. Sydänvikaista koira itseään ei tule käyttää jalostukseen.

SAJ:llä on parhaillaan käynnissä suomenajokoirien sydäntautien tutkimusprojekti Helsingin yliopiston Eläinlääketieteellisen tiedekunnan kanssa. Projekti alkoi vuonna 2003, ja sen tarkoituksena on selvittää sydänvikaa potevien ja siihen menehtyneiden koirien sairautta kliinisesti ja patologisesti. Tutkimuksessa tarkastellaan, onko sydänvikaisten koirien taudinkuva yhtenäinen ja sopiiko se jompaankumpaan edellämäinuituista perinnöllisistä sydänsairauksista. Kartoitustutkimuksen yhteyshenkilöinä ovat ELL Tita Saukko Eläinlääketieteellisestä tiedekunnasta sekä ELL Esko Suhonen SAJ:stä. Järjestö on vastannut koirien tutkimuskuluista vuoden 2005 loppuun saakka.

4.3.1.11 Napatyryä

Tyrällä tarkoitetaan epätavallista tai epänormaalin suurta aukkoa ruumiinontelon seinämässä. Tyrät voivat olla synnynäisiä tai elinaikana syntyneitä. Napatyryän poistoleikkaus olisi tehtävä riittävän varhain, esim. rokottamisen yhteydessä 3 kk:n iässä. Pientä tyryä ei tarvitse leikata.

Napatyryä ei tällä hetkellä ole rodussamme suuri ongelma. Napatyryä on osittain perinnöllinen, ja siihen vaikuttavat todennäköisesti useat geenit. Jos pentuessa on useampia napatyryä, tulee

yhdistelmän uusimista välttää. Myöskään yksittäisiä siitoskoiria, jotka ovat jättäneet useita napatyräpentuja, ei tule käyttää siitokseen.

4.3.1.12 Epilepsia

Epileptiset kohtaukset voivat olla eriasteisia, vaihdellen lievästä poissaolo- ja vapina- tai kouristuskohtauksesta vaikeaan kouristeluun, jonka aikana koira menettää tajuntansa.

Epilepsia eli kaatumatauti periytyy useilla roduilla kynnysominaisuuden tavoin, eli koiralla on oltava tietty määrä epilepsiaa aiheuttavia geenejä ennen kuin se sairastuu. Joillakin roduilla on paikannettu epilepsian erästä muotoa, ns. Laforan tautia, aiheuttava yksittäinen geeni. Epileptisten kohtausten syy tulee aina selvittää, koska myös muut asiat kuin perinnöllisyys voivat aiheuttaa kohtauksia. Jos koiralta ei löydy tutkimuksissa muuta syytä kohtauksiin, on kyseessä idiopaattinen eli periytyvä epilepsia. Tällaista koira ei tule käyttää jalostukseen. Jalostuksesta on poistettava myös useita epilepsiapentuja jättäneet koirat.

4.3.1.13 Ataksia

Suomenajokoiran ataksia johtuu pikkuaivojen etenevästä surkastumisesta. Ongelma ilmenee muutaman kuukauden iässä alkavana vapisena ja hoippumisena sekä etu- ja takaraajojen koordinaatiohäiriöinä. Oireet pahenevat vähitellen ja johtavat pennun lopettamiseen.

Suomenajokoiran ataksian perinnöllisyyttä on selvitetty siituskokeilulla (S. Paatsama, P. Tonttila, L. Vasenius):

	kliinisesti sairas uros ”Hoippu”	x	kliinisesti ja sukulinjan mukaan perimältään terve narttu
kliinisesti terve Hoipun täysveli, taudin kantaja ts. perimässään ataksiageeni	x	2 kliinisesti tervettä Hoipun narttupentua (perimältään ataksiageeniä kantavia)	
	molempien narttujen pentueissa vähintään 1/3 kliinisesti sairaita ataksiapentuja		

Ataksian periytymismuoto on todennäköisesti autosomaalinen resessiivinen, eli ataksiapennun on saatava viallinen geeni molemmalta vanhemmaltaan. Ataksian vastustaminen on ongelmallista. Jos siitä haluttaisiin päästä kokonaan eroon, tulisi karsinnan kohdistua kaikkiin sairastuneen yksilön lähisukulaisiin. Sairastuneita, homotsygootteja koiria ei käytetä jalostukseen, koska ne menehtyvät ennen sukukypsyyssikää.

SAJ suoritti vuosina 2003-2004 ataksian kartoitustutkimuksen, jossa pyrittiin selvittämään vian yleisyyttä ajokoirakannassa. Selvityksen perusteella todettiin, että ataksiaa ilmenee monissa sukulinjoissa, mutta tilanne ei ole huolestuttava. Toisaalta ataksiaa ei tunneta riittävän hyvin, ja se voidaan helposti sekoittaa penikkatautiin ja muihin pennun keskushermostohäiriöihin. Todetut tapaukset tallennetaan SAJ:n jalostusorganisaation tiedostoihin, ja sitä kautta ne tulevat mm. siitosurosten jalostuskortteihin. Jalostuskorttiin merkitään myös ataksiapentuihin johtaneen yhdistelmän emä. Tiedot ovat saatavissa mm. kaikilta jalostusneuvojilta.

Valitettavasti suurin osa kartoitustutkimuksen ataksiailmoituksista tuli muilta henkilöiltä kuin kasvattajilta. Avoimuutta tarvitaan kasvattajienkin taholta, jotta ataksian yleisyys saadaan kartoitettua ja sen leviäminen rodussamme estettyä. Sairaus on jo jonkin verran lisääntynyt joidenkin viakantajien runsaasta siitoskäytöstä johtuen. Seuranta jatketaan, ja järjestö toivoo jatkuvasti tietoja ataksiapennuista ja -pentueista tilanteen kurissa pitämiseksi. Yhteyshenkilönä toimii ELL Esko Suhonen.

Rotujärjestö on käynnistänyt tutkimusohjelman ataksia – virhegeenin paikantamiseksi v. 2006. Sitä mukaan kuin virhegeeni onnistutaan jäljittämään käynnistetään järjestelmällinen ataksian vastustaminen rodussa.

4.3.1.14 Kitalaki-, ja huulihalkio

Kitalaki- ja huulihalkiot johtuvat useimmiten sikiökaudella vaikuttaneista ulkoisista tekijöistä (bakteerimyrkyt, lääkkeet, virustaudit). Perinnöllisyyttäkään ei ole suljettu pois; joissakin tapauksissa kitalaki- ja huulihalkio johtuvat perinnöllisestä taipumuksesta. Joskus kitalaki- tai huulihalkion yhteydessä voidaan todeta koiralla muitakin, luultavasti samaa geneettistä alkuperää olevia epämuodostumia.

On syytä välttää siitosyhdistelmiä, jotka ovat tuottaneet kitalakihalkioita, vaikka normaalin kallonmuodon omaavilla roduilla halkioiden takana ehkä on useammin muu syy kuin perimä. Myöskään narttua, joka on eri pentueissa toistuvasti tuottanut ko. epämuodostumia, ei pitäisi käyttää siitokseen, koska joidenkin tutkimusten mukaan kyse voi olla emän ns. maternaalivaikutuksesta. Maternaalivaikutus johtuu muista emään liittyvistä tekijöistä kuin suoranaisesti geeneistä Näitä voivat olla esimerkiksi emän hormonaalinen tila tai istukan toiminta. (Lähde: ELT L. Vasenius).

4.3.1.15 Steriliteetti

Hedelmällisyyteenkin vaikuttavat perinnölliset seikat. Astutuskyvyttömiä uroksia ei tule käyttää jalostukseen. Urosten hedelmällisyysominaisuuksia voidaan tarkkailla spermatutkimuksin, joissa testataan siittiöiden elinvoimaisuutta. Pyritään myös poistamaan jalostuksesta astumishaluttomat urokset.

4.3.2 Yhteenveto rodulla muissa maissa ja kirjallisuudessa kuvatuista sairauksista

Rodun sairauksista ulkomailla ei juurikaan ole tietoa, koska suurin osa populaatiosta on Suomessa. Ruotsissa ja Norjassa on tehty selvityksiä lähinnä lonkkadysplasian osalta.

4.4 Ulkomuoto

Ulkomuodosta puhuessamme on muistettava suomenajokoiran käyttö eli jäniksen ja ketun ajometsästys. Siksi on tärkeää, että ulkomuototuomarit ja kasvattajat pitävät tärkeimpinä niitä ulkomuoto-ominaisuuksia, joilla on arvoa käyttöpuolen kannalta.

Suomenajokoira on ulkomuodollisesti varsin korkeatasoinen. Rodun rakenne soveltuu hyvin sen käyttötarkoitukseen. Harvoin tapaa suomenajokoiraa, jonka rakenne ei kestä käyttöä. Toki esiintyy muun muassa luisua tai suoraa lantiota, hajavarpaista ja matalaa käpälää sekä lyhyttä karvaa. Käyttöpuolen huipuissamme on suurella osalla jokin yllämainituista vioista, mutta ne eivät kuitenkaan estä koirien menestystä käyttökokeissa.

Kapea-, syvä- ja kölirintaisilla koirilla esiintyy ajohankaumaa. Tällöin lumihangessa ajatettaessa iho rintalastan kohdalla ärtyy, ja alueelle muodostuu karvaton ihopussi. Hankauma voidaan korjata ihonsiirtoleikkauksella, joskin vaiva pyrkii osassa tapauksista uusimaan. Ajohankaumaa voidaan ehkäistä valitsemalla jalostukseen oikeanrakenteisia koiria. Ulkomuototuomarien tulee arvostella syvä ja kölimäinen rinta huonoksi rakenteeksi.

Säkäkorkeus on voimakkaasti periytyvä ominaisuus, joten rodun säkäkorkeuden muokkaaminen jalostuksen avulla on helppoa. Rotumme säkäkorkeudelle on laskettu niinkin suuri periytymisaste kuin 0,56 (Liinamo 2006). Myönteisenä on pantava merkille ulkomuototuomariemme herääminen koiriemme säkäkorkeuden nousuun ja muuhun liialliseen raskauteen. Säkäkorkeus arvostellaan näyttelyissä ankarasti: sen ylitys tai alitus yli 1 cm:llä on yksi ulkomuotoarvostelun nollaavista vioista. Muita nollaavia vikoja ovat selvä ylä- tai alapurenta, häntämutka sekä luonnumero 4 (= niin arka tai vihainen, ettei voida palkita).

Tarkasteltaessa Ajokoiramies – lehdessä julkaistujen tilastojen tilastourosten jälkeläisten ulkomuotopisteiden vuosittaista keskiarvoa, huomaamme suomenajokoiran ulkomuodon saavuttaneen määrätyn tason, kehitystä ei juurikaan enää tapahdu. Silti laatuarvostelun periytymisaste on kohtalainen, 0,21 (Liinamo 2006), mikä viittaa siihen, että rotumme ulkomuodossa on vielä jäljellä perinnöllisiä eroja, ja ulkomuotoa on mahdollista jalostaa haluttuun suuntaan.

5 Yhteenveto aiemman tavoiteohjelman toteutumisesta

Suomenajokoiralla ei ole aikaisemmin ollut varsinaista jalostuksen tavoiteohjelmaa. Rotua on kuitenkin jalostettu tavoitteellisesti rodun luomisesta lähtien. Jalostusta ovat ohjanneet jalostuksen ohjesääntö ja jalostusneuvojien toimintaohje. Jalostuksen ohjesäännössä on määritelty osa-alueet, joihin jalostuksessa tulee kiinnittää erityistä huomiota.

5.1 Metsästysominaisuudet

Kun kyseessä on käyttökoirarotu, metsästysominaisuuksille on pantu tärkeä painoarvo. Jalostuksen tavoitteena on ollut yksinomaan jänistä ja kettua ajava koira. Metsästysinto on perustavaa laatua oleva ominaisuus. Sen varaan rakentuu koiran kehitys. Heikon metsästysinnon omaavat koirat on haluttu karsittava jalostuksesta. Samoin on haluttu karsia koirat, joilla on tai jotka periyttävät kielteisiä ominaisuuksia.

Tavoitteiden toteutumista on seurattu useita vuosikymmeniä laatimalla urostilastoja urosten jälkeläisten käyttöominaisuuksista. Koirien jalostusarvon mittariksi on kehitetty BLUP-indeksejä. Ongelmana kokonaisjalostusarvoindeksin muodostumisessa on ollut metsästysinnon mittaaminen, mutta nyt, ajokokeiden sääntömuutoksen ansiosta, sille voitaneen antaa oikea painoarvo.

Suomenajokoirien ajotaidon kehittyminen on ollut myönteistä, varsinkin, kun vertaa koirien nykypäivän työskentelyolosuhteita vuosikymmenien takaisin, tietömiin, yhtenäisiin metsäalueisiin. Metsästysominaisuuksissa on saavutettu huomionarvoista perinnöllistä edistymistä (Liinamo 2004). Varsinkin haku- ja ajopisteissä voidaan nähdä huomattavaa edistymistä, mutta myös haukkupisteet ovat rodussamme parantuneet.

5.2 Terveys

Hyvilläkään metsästysominaisuuksilla ei ole merkitystä, jos koiran terveys ei ole kohdallaan. Jalostustavoitteena onkin ollut kaikin puolin terve suomenajokoira. Erilaisia vikoja ja sairauksia rodussa kiistatta esiintyy, joiden tarkka seuranta ja tehokas vastustaminen ovat välttämättömiä rodun säilyttämiseksi metsästyskelpoisena.

Suomenajokoirilla on vuodesta 2000 ollut käytössä lonkkadysplasian BLUP-indeksi. Lisäksi jalostustoimikunta on suosittanut vuodesta 2005 alkaen että yhdistelmän laskennallinen lonkkaindeksi olisi vähintään 100 jolloin tulevan yhdistelmän jälkeläisten lonkkaperimä olisi vähintäänkin rodun keskitasoa tai parempi. E-lonkkaisia koiria ei tule käyttää jalostukseen.

Siitosyhdistelmän BLUP - indeksisuositusta on noudatettu melko hyvin. Ongelmana on kuitenkin ollut kuvaamattomien koirien, lähinnä narttujen käyttö jalostuksessa.

5.3 Luonne

Luonteen osalta on pyritty yhteiskuntakelpoiseen koiraan. Koiralla tulee myös olla hyvä koulutettavuus. Selvästi vihaiset ja arat koirat on haluttu jättää jalostuksen ulkopuolelle. Edistystä jalostuksessa on tapahtunut: vihaisia koiria tapaa enää harvoin. Arkuutta esiintyy jonkin verran edelleen. Suomenajokoira sopeutuu varsin hyvin myös kerrostaloasumiseen.

5.4 Ulkomuoto

Ulkomuodossa tavoitteena on ollut rotumääritelmän mukainen koira. Erityistä huomiota on kiinnitetty rotutyypin ja metsästyskäytön kannalta tärkeisiin rakenneominaisuuksiin. Ulkomuotojaos on seurannut tilannetta vuosittain laadittavilla yhteenvedoilla. Rotutyypissä on tapahtunut selvää edistystä: tyypit ovat yhtenäistyneet ja pitkät, hajavarpaiset käpälät lähes kadonneet. Sen sijaan karvapeitteissä on vielä kehittämisen varaa. Lyhyet karvapeitteet ovat melko yleisiä, mikä juontaa juurensa siltä ajalta jolloin ihannoitiin värilaikkujen jyrkkiä rajoja.

5.5 Lisätiedon hankkiminen ja kasvattajakoulutus

Tavoitteena on myös ollut saada rodun ominaisuuksista lisätietoja. Jalostustoimikunnan toimesta on suoritettu sairauksien kartoitustutkimuksia. Meneillään ovat kartoitukset ataksiasta, mustan karvatupen kasvuhäiriöstä ja sydänvicioista. Vuonna 1993 suoritettiin kyselytutkimus koirien ruokinnasta, liikunnasta, sairauksista ja kuolinsyistä.

Vuonna 1995 valmistui Helsingin yliopiston kotieläintieteen laitoksen tekemä laaja tutkimus "Metsästyskoetulosten periytyvyys ja käyttömahdollisuudet kotimaisten koirarotujen jalostuksessa". Tutkimuksen yhteistyösopimuksina olivat Suomen Kennelliitto, Suomen Ajokoirajärjestö ja Suomen Pystykorvajärjestö.

SAJ on osallistunut myös MMT Katariina Mäen lonkkadysplasiaa koskevan tutkimuksen rahoittamiseen. Tutkimus valmistui suomenajokoiran osalta vuonna 2002, ja järjestölle saatiin oma lonkkaindeksiohjelma vuonna 2004.

Järjestö on tämänkin jälkeen antanut aineistoa rotua koskeviin tutkimuksiin, esimerkiksi MMT Anna-Elisa Liinamon vuonna 2004 suorittamaan metsästyskoetulosten analysointiin ja vuonna 2006 tekemään analyysiin metsästyskoetulosten ja näyttelytulosten välisistä yhteyksistä. Ensimmäisen tutkimuksen tuloksista on pidetty esitelmä kansainvälisessä kongressissa (Liinamo 2004), toisen tuloksia raportoidaan Brasiliassa kesän 2006 lopulla (Liinamo 2006).

Edistääkseen suomenajokoirien jalostustavoitteiden toteutumista, SAJ on järjestänyt ajokoirakasvattajille säännöllisin välein kasvattajakursseja. Vuonna 2005 järjestettiin myös Suomen Kennelliiton kurssia vastaava jalostusneuvojien peruskurssi. Tavoitteiden toteutumista seurataan vuosittain jalostusorganisaation yhteispalavereilla.

6 Jalostuksen tavoitteet ja strategiat

6.1 Yleistä

Nartut pitäisi pennuttaa luonnollisesti rodun jalostukselliset näkökulmat huomioon ottaen noin 3-4 -vuotiaana, sillä synnytysvaikeudet ovat tätä iäkkäämmillä ensisynnyttäjillä yleisempiä kuin nuoremmilla. Penikoimisen yläikärajana voidaan pitää 8-10 -vuoden ikää.

Keinosiemennystä mietittäessä on otettava huomioon rodun jalostukselliset näkökohdat. Halutonta ja huonosti astuvaa urosta ei pidä käyttää jalostukseen, koska se voi huonontaa rodun perinnöllisiä lisääntymisominaisuuksia. Luonnollinen astutus on onnistuessaan eräänlainen tae rodun jatkuvuudesta lisääntymisen kannalta.

Kasvattajan vastuuta rodussa esiintyvien perinnöllisten vikojen ja sairauksien suhteen ei voida korostaa liikaa. Kasvattajan tulee tiedottaa rodun vioista ja sairauksista pennunostajalle ja ohjata häntä sairauksien vastustamisessa rotujärjestön suositusten mukaisesti.

6.2 Visio

Suomenajokoira säilyy monipuolisena ajavana metsästyskoirana. Sen metsästyskäyttöikä kasvaa. Koirien metsästysinto ja ajotaito säilyvät hyvinä sekä luonne riittävän karskina. Rodun hyvä terveystilanne säilyy ja paranee.

Suomenajokoiran ulkomuotoa ja rakennetta kehitetään yhä paremmin metsästyskäyttöä palvelevaksi. Tällöin kiinnitetään erityisesti huomiota rungon tiivyyteen, samoin pyritään välttämään liiallista raskautta ja liiallista pitkärunkoisuutta. Jalostuksessa korostetaan koiran karvapeitettä, joka tarkoittaa riittävää pohjakarvoitusta ja riittävän pitkää säiltä suojaavaa peitinkarvoitusta. Karvoituksen tulee olla tiheää ja riittävän runsasta myös rungon alaosien, ts. rinnan ja vatsan alueella. Kämpälien tiheä ja runsas karvoitus on tärkeä jalostuksen tavoite.

Riittävä ja tiheä karvapeite rinnan ja vatsan alueella sekä kypälissä on tärkeää, koska ilmeisesti Suomen talvet yhä lämpenevät. Vaihtelua lämpöasteista pakkasiin ja päinvastoin tapahtuu usein talven aikana. Nykyisin esim. Etelä- ja Länsi-Suomen talvisateet ovat usein vesisateita, jotka sään pakastuessa muuttavat hangen pinnan kestäviä kypäliä vaativaksi jääkuoreksi. Tulevaisuudessa jääkuorikelejä tulee olemaan yhä useammin talven aikana.

6.3 Rotujärjestön tavoitteet vuosille 2006-2015

Tiedämme jalostusta tapahtuvan, kun uusi sukupolvi kasvaa entistä polvea paremmaksi. Tärkeää on myös jo saavutetun hyvän säilyttäminen.

6.3.1 Populaation kokonaistila

Tavoitteena on säilyttää populaation koko ennallaan ja kasvattaa tehollista kokoa eli jalostuspohjan laajuutta 150-200 yksilöön. Tehollinen koko on yhteydessä rodun sukusiitosasteeseen, joten suomenajokoiran **sukusiitosasteen vuosittainen keskiarvo ei saa kasvaa enempää kuin 0.3 %-yksikköä sukupolvessa** eli viiden vuoden aikana (esimerkiksi 4.0 % -> 4.3 %). Suurempi sukusiitosasteen kasvu merkitsee liian kapeaa jalostuspohjaa ja suurta geenihävikkiä, mikä saattaa toimia rodussamme aikapommin tavoin.

Sukusiitoksen välttämiseksi ja kannan geneettisen monimuotoisuuden ylläpitämiseksi tavoitteena on käyttää uroksia ja narttuja mahdollisimman tasaisesti siitokseen. **Järjestö onkin päätenyt suosittamaan yksittäiselle urokselle enintään 150 jälkeläistä.** Optimaalisessa tilanteessa jokainen koira saisi vain yhden jälkeläisen, korvaamaan itsensä. Tällöin ei olisi vaaraa yksittäisten koirien haitallisten geenien leviämisestä eikä jalostuspohjan kapenemisesta.

Nuorten, käyttö- ja rakenneominaisuuksiltaan lupaavien urosten periyttämistä seurataan jaksoittain ja näiden periyttämistulosten perusteella ao. urosten jalostuskäyttöön suosittamista jatketaan tai siitä pidättäydytään.

Jalostusurosten ja -narttujen osuus on rodussamme pieni, ja sitä on syytä kasvattaa. Käytetyimpien urosten joukossa on useita lähisukulaisia, joten kanta on hyvin kapea, ottaen huomioon, että täysin erisukuisia koiria on vaikea löytää maamme ulkopuolelta kantaamme rikastuttamaan. Tavoitteena on kannan siitosnarttujen ja -urosten osuuden nostaminen: **syntyneistä uroksista 20 % ja nartuista 30 % tulee saada jalostuksen käyttöön.**

Myös rodun eri sukulinjoja tulee säilyttää ja käyttää tasaisesti.

6.3.2 Luonne ja käyttöominaisuudet

Tavoitteena on säilyttää suomenajokoiran luonne nykyisellä tasollaan.

Käyttöominaisuuksien osalla saavutettavaa on koirien estetyöskentelyn osalta. Niihin voimme lukea tiet, kynnöspellot, ojitetut suot sekä suuret avohakkuut. Näihin paikkoihin olisi koirillemme suotavaa saavuttaa **5 % ajovarmuuden parannus.** Lisäksi **tavoitteena on saada suomenajokoirasta sorkkaeläinvapaa rotu.** Muuten metsästysominaisuudet näyttäisivät olevan nykyisellään varsin hyvällä tasolla. Tavoitteena on säilyttää nykyinen taso, tai jatkaa tähänkin asti tapahtunutta tasaista geneettistä edistymistä.

Koirien kokeissa käyntiä kasvatetaan 20 %.

6.3.3 Terveys

Rodun hyvä terveys on eräs tärkeimmistä järjestön jalostustavoitteista. **Tavoitteena on säilyttää nykyinen tilanne muiden kuin ihosairauksien ja lonkkadysplasian osalta.**

Ihosairauksia pyritään vähentämään niin, että niitä kymmenen vuoden kuluttua olisi enää 4-5 %:lla koirista. Samoin perinnölliset sydänsairaudet pyritään pitämään riittävän vähäisinä. **Tavoitteena on saada kartoitettua rodun tilanne ataksian sekä sydän- ja ihosairauksien suhteen sekä kehittää toimenpiteitä näiden vastustamiseksi.** Tähän voimme tulevaisuudessa saada keinoja kehittyvän geeniteknologian avulla. Alustavia suunnitelmia tutkimusten käynnistämiseksi on tehty genetiikan erikoistutkija, FT Hannes Lohen kanssa.

Lonkkadysplasian osalta koirien kuvausprosenttia pyritään nostamaan 20 %:iin. Kaikki jalostuskoirat on syytä tutkituttaa. Pentujen vanhemmista kuvattiin vuonna 2004 selvästi suurempi osuus kuin vuonna 1994, mutta kuvausmäärät olivat edelleen liian alhaisia (isistä 70 % ja emistä 31 %). **Tavoitteena on, että suurimmassa osassa yhdistelmistä uroksen ja nartun lonkkaindeksien keskiarvo on yli 100.** Tällöin voidaan rodun lonkkadysplasiatilanteeseen odottaa parannusta, ja ainakaan tilanne ei luisu huonompaan suuntaan.

6.3.4 Ulkomuoto

Tavoitteena on säilyttää koirien nykyinen koko ja ulkomuoto. Ajohankauman ehkäisemiseksi tavoitteena on vähentää koirilla esiintyvää syvää ja kölimäistä rintaa.

6.4 Rotujärjestön strategia

- Jalostuspohjan kasvattaminen ja urosten käyttörajoitus (150 jälkeläistä): seurataan käyttömääriä ja tiedotetaan kasvattajia ja urosten omistajia. Levitetään tietoa jalostuspohjan laajuuden tärkeydestä.
- Kokeissa käyntien lisääminen: innostetaan uusia harrastajia kokeiden pariin.
- [Suomenajokoirasta sorkkavapaa rotu jalostuksellisin keinoin.](#)
- Terveiden ylläpitäminen ja ihosairauksien vähentäminen: panostetaan tieteelliseen tutkimukseen, tehdään terveystutkimus viiden vuoden välein, seurataan sairauksien ja ongelmien yleisyyttä, tiedotetaan asiasta.
- Lonkkadysplasian vähentäminen tai nykyisen tason säilyttäminen: kaikkien jalostuskoirien saaminen kuvattaviksi. Jos pelkkä tiedotus ei auta, PEVISA on seuraava vaihtoehto.

Jalostustavoitteiden toteutumista edistää jalostusneuvonnan yhä tehokkaampi käyttö. Jalostusneuvonnan apuna käytetään ATK:ta sekä narttututkimusta ja sen antamia mahdollisuuksia, unohtamatta silti aikojen kuluessa saatua kokemusperäistä tietoa.

Jalostusneuvojien koulutusta päivitetään jatkuvasti. SAJ järjestää vuosittain kaikille jalostusneuvojilleen vähintään yhden kurssin. Neuvoja koulutetaan myös tasaisin välein Suomen Kennelliiton vastaavilla kursseilla.

Järjestö laskee kahdesti vuodessa tilastot kulloinkin elossa olevista jalostusuroksista, joilla on vähintään viisi jälkeläistä. Tilastot lasketaan myös nuorista, hyväsuokuisista koirista.

Käytetyimpien urosten käyttömääriä seurataan, jotta niistä voidaan antaa kasvattajille ja urosten omistajille tietoa. Rodun sukusiitosasteen kehittymistä seurataan laskemalla vuosittain syntyneiden pentujen sukusiitosasteen keskiarvo. Koetilastot koirakohtaisine tulosityhteenvetoineen sekä kokeissakäyntimäärät julkaistaan vuosittain. Kokeissakäyntien lisäämiseen 20 %:lla on realistiset mahdollisuudet, mikäli niin sanottu kahden viikon koe osataan hyödyntää oikein. Myös terveystilastot julkaistaan vuosittain. BLUP-indeksit metsästysominaisuuksille sekä lonkkanivelen kasvuhäiriölle ajetaan vuosittain kaikille koirille SAJ:n julkaisemaa vuosikirjaa sekä internetissä olevaa koiratiedostoa varten.

Järjestö pitää yllä jatkuvaa tutkimustoimintaa suomenajokoirissa esille tulevista sairauksista ja vioista. Tutkimuksilla luodaan pohjaa PEVISA-ohjelmaa varten, mikäli rotumme terveys tai jalostus sitä vaatii.

Kaikki mahdollinen tieto jaetaan Ajokoiramies-lehden välityksellä harrastajille. Tammikuun lehti on perinteisesti keskittynyt kulloinkin eniten esillä oleviin, tärkeisiin jalostusasioihin sekä meneillään oleviin tutkimuksiin. Lehden lisäksi tietoa jaetaan vuosittain järjestettävillä Ajokoirapäivillä. Ajokoirapäivät pidetään erikseen kettu- ja jänispuolelle. Lisäksi suomenajokoirien jalostusseminaari pidetään aina tarvittaessa, vähintään 10 vuoden välein.

Loppujen lopuksi suurin vastuu suomenajokoiran tulevaisuudesta lankeaa kasvattajille, jotka järjestön ja sen toimikuntien tuella ovat tehneet rodusta sen, mikä se tänä päivänä on: maailman parhaan ajavan koiran.

6.5 Uhat ja mahdollisuudet

Suomenajokoiran metsästyskäytön ja jalostuksen uhkia ovat

- Geneettistä monimuotoisuutta menetetään yksittäisten koirien tai sukujen liiallisen käytön myötä. Tämä on tosiasia, mikäli kasvattajille ei anneta riittävästi tietoa monimuotoisuuden merkityksestä tai he eivät hyödynnä tietoa ratkaisuisaan.
- Terveyden heikkeneminen, jos yksittäisten koirien terveystietoja pimitetään, tai tietoa ei muuten ole avoimesti tarjolla. Kasvattajat eivät ehkä osaa käyttää tarjottua tietoa valinnoissaan, siksi tiedotukseen ja valistukseen perillemenoon on kiinnitettävä suurta huomiota.
- Suden ja ilveksen ylenmääräinen suojele. Susi kohdistaa riistanpyyntinsä helpoimpaan mahdolliseen vaihtoehtoon, jolloin koira metsässä haukuessaan on kutsu helpolle aterialle. Ilves on totaalinen hävittäjä kaikelle riistalle, jota ajavilla koirilla metsätetään. Ilves tappaa alueeltaan viimeisenkin jäniksen ennen siirtymistään uuteen paikkaan. Jäniskannan uudelleenkasvu on erittäin hidasta, eikä kanta välttämättä saavuta entistä tasoa koskaan.
- Harrastajakunnan vähentyminen. Metsästysharrastuksen aloittaminen on vaikeaa: nuorten metsästäjien pääsy metsästysseuroihin on hankalaa ja usein aivan liian kallista. Siksi uusien koiranomistajien ja kasvattajien tuleminen mukaan harrastukseen on hidasta ja vaikeaa.
- Metsästysharrastukseen liittyvä liiallinen kaupallisuus, joka saa riistakannan järkevän verotuksen sekä systemaattinen hoidon unohtumaan.
- Pienten sorkkaeläinten voimakas lisääntyminen. Ajokoirien vierottaminen sorkkaeläimistä on vaikeaa.
- Sellaisten urosten, joilla ei vielä ole periyttämisenäyttöä, käyttö kohtuuttoman moniin astutuksiin lyhyen ajan sisällä. On saatava aikaan hiukan hitaampia ja kärsivällisempiä alkuja, jolloin urosten todellinen periyttämiskyky on nähtävissä ennen kuin niille on kertynyt yletön pentumäärä; tällöin voisimme paremmin puhua jalostuksesta eikä pennutuksesta, mistä usein nyt on kyse.

Suomenajokoiran metsästyskäytön ja jalostuksen mahdollisuuksia ovat

- Suomen Suurpetoyhdistyksen saavuttamat puhevälit EU:n kanssa. Tätä kautta perinteinen suomalainen metsästysmuoto, jossa käytetään apuna koiraa, voi saada uutta elintilaa.
- Järjestössä viriävä nuorisotoiminta nuorisajaoston kautta.

6.6 Varautuminen ongelmiin

Suomen Ajokoirajärjestö on aloittanut tiiviin yhteistyön Metsästäjäliiton ja useiden metsästyskoirarotujärjestöjen kanssa rotujen tulevaisuuden varmistamiseksi. Tarkoituksena on parantaa ja ratkoa näitä järjestöjä koskevia ongelmia, esimerkiksi ongelmia koirien pidossa, kouluttamisessa ja käyttämisessä metsästyksen.

Järjestö yrittää parhaansa mukaan saada nuoria harrastajia mukaan toimintaan.

Populaation tilan heikkenemiseen yksittäisten urosten ylikäytön johdosta varaudutaan jakamalla tietoa kasvattajille.

6.7 Toimintasuunnitelma JTO:n toteuttamiseksi

Vuosi	Toimenpiteet
2006	Ajokoirapäivät Kettukoirapäivät Jalostusneuvojien yhteispalaveri ja koulutus Sydäntutkimuksen tietojen keruu Geeniteknologisten tutkimusten käynnistäminen periytyvien sairauksien osalta
2007	Ajokoirapäivät Kettukoirapäivät Jalostusneuvojien yhteispalaveri ja koulutus Geeniteknologisten tutkimusten jatkaminen Ihotautitutkimuksen loppuunsaattaminen sekä tulosten julkaisu
2008	Ajokoirapäivät Kettukoirapäivät Jalostusneuvojien yhteispalaveri ja koulutus Geeniteknologiset tutkimukset
2009	Ajokoirapäivät Kettukoirapäivät Jalostusneuvojien yhteispalaveri ja koulutus Jalostusseminaari Geeniteknologiset tutkimukset
2010	Ajokoirapäivät Kettukoirapäivät Jalostusneuvojien yhteispalaveri ja koulutus Jalostusseminaarin tulosten julkaisu Järjestön oman toimintasuunnitelman tarkistus

7 Tavoiteohjelman toteutumisen seuranta

Tärkeitä ominaisuuksia ja niiden kehittymistä seurataan vuosittain, samoin populaation kokonaistilaa ja sukusiitosastetta. Yksittäisten urosten käyttömääriä tarkkaillaan jatkuvasti, jotta määrät eivät kasva liian suuriksi. Metsästysominaisuuksien sekä lonkkanivelen kasvuhäiriön kehittymistä seurataan myös BLUP-indeksien avulla. Raakaindekseistä lasketaan koko rodulle vuosittainen keskiarvo perinnöllisen edistymisen seurantaan varten.

8 Lähteet

- Envall, M. 2005. Suomenajokoira & ajokoirametsästys. Suomen Ajokoirajärjestön 100-vuotisjuhlakirja. 680 s.
- Karjalainen, L. & Ojala, M. 1997. Generation intervals and inbreeding coefficients in the Finnish Hound and the Finnish Spitz. *Journal of Animal Breeding and Genetics* 114: 33-41.
- Liinamo, A.-E. 2004. Genetic trends in the hunting behaviour in the Finnish Hound. 55th Annual Meeting of EAAP. Bled 5-9.11.2004.
- Liinamo, A.-E. 2006. Kirjallinen tiedonanto.
- Liinamo, A.-E., Karjalainen, L., Ojala, M. & Vilva, V. 1997. Estimates of genetic parameters and environmental effects for measures of hunting performance in Finnish Hounds. *J. Anim. Sci.* 75: 622-629.
- Lyytikäinen, P. Suomenajokoirat ja niiden harrastajat.
- Mäki, K. 2001. Suomenajokoiran lonkkien perinnöllinen taso huononemassa. *Ajokoiramies* 6/2001 ja <http://www.koiranjalostus.fi/katariina6.pdf>. Linkki tarkistettu 20.6.2006
- Mäki, K., Groen, A.F., Liinamo, A.-E. & Ojala, M. 2001. Population structure, inbreeding trend and their association with hip and elbow dysplasia in dogs. *Anim. Sci.* 73: 217-228.
- Mäki, K., Groen, A.F., Liinamo, A.-E. & Ojala, M. 2002. Genetic variances, trends and mode of inheritance for hip and elbow dysplasia in Finnish dog populations. *Anim. Sci.* 75: 197-207.
- Nurminen, M. & Paatsama, S. 1972. *Suomalainen Koirakirja*. Luku ajokoirat & Arvi Ellmén. Otava. 587 s.
- Ritvola, Y. 1967. *Ajavat koirat*. Tammi. 166 s.
- Schmutz, S.M., Moker, J.S., Clark, E.G., Shewfelt, R. 1998. Black hair follicular dysplasia, an autosomal recessive condition in dogs. *Canadian Veterinary Journal - Revue Veterinaire Canadienne* 39: 644-646.
- Suhonen, E. 1997. Suomenajokoirilla esiintyvistä perinnöllisistä vioista ja sairauksista, SAJ/FSK:n rotukohtainen kasvattajakurssi –julkaisu.
- Suomen Kennelliitto. Koiranet. <http://jalostus.kennelliitto.fi/>. Linkki tarkistettu 20.6.2006.

Suhonen, E. 1999. Kasvattajan kivinen tie - nartun astuttamisesta pentujen luovuttamiseen. Ajokoiramies 1/99: 46-52.

9 Liitteet

ROTUMÄÄRITELMÄ

FCI:n ryhmä 6 Ajavat koirat
(alaryhmä 1)
Suomenajokoira
51 Suomalainen rotu
(Hyväksytty : FCI, SKL-FKK:n valtuusto 13.5.1995)

KÄYTTÖTARKOITUS: Jäniksen ja ketun ajometsästykseseen käytettävä ajokoira. Vaikeissakin olosuhteissa metsästysintoinen. Itsenäisesti ja vaihtelevalla vainutavalla työskentelevä koira, joka ajaa riistaa haukkuen kuuluvasti.

YLEISVAIKUTELMA: Kolmivärinen, keskikokoinen, tasakorkea: korkeuttaan selvästi pitempi, voimakas, mutta ei raskarakenteinen. Koiran seistessä raajojen tukipinta on rungon pituinen tai vähän sitä pitempi sekä edestä rinnan levyinen ja takaa vähintään yhtä leveä kuin edestä. Sukupuolileima selvä.

TÄRKEITÄ MITTASUHTEITA: Rungon pituuden suhde säkäkorkeuteen on noin 1,1:1. Säkäkorkeuden suhde rinnan syvyyteen on noin 2:1. Kuonon pituuden suhde kallon pituuteen on noin 1:1. Kallon pituus: kallon leveys : kallon syvyys on noin 1:1:1.

KÄYTTÄYTYMINEN/LUONNE: Rauhallinen, tarmokas ja ystävällinen, ei koskaan vihainen.

PÄÄ

KALLO-OSA: Edestä katsottuna tasaleveä, pääläelä holvimaisesti kaartuva. Otsa sivulta katsottuna hieman kupera. Kallon ja kuonon ylälinjat samansuuntaiset; otsaurre matala; kulmakaaret ja niskakyyhmy selvästi näkyvissä.

OTSAPENGER: Kulmakaaret muodostavat vähäisen, mutta selvästi havaittavan otsapenkereen.

KIRSU: Hyvin kehittynyt, musta; sieraimet suuret ja liikkuvat..

KUONO-OSA: Kallon pituinen, kohtalaisen syvä, melkein tasaleveä, ylälinja suora. Alaleuan muodostama alalinja lähes ylälinjan suuntainen.

HUULET: Hyvin kehittyneet; hyvä pigmentti. Ylähuuli kauniisti kaareutuva. Huulet ja suupielet tiiviit.

LEUAT/HAMPAAT/PURENTA: Leuat voimakkaat. Hampaat hyvin kehittyneet, symmetrisesti kiinnittyneet; normaali hammaskaavio. Tiivis, leikkaava purenta.

POSKET: Suhteellisen kuivat.

SILMÄT: Keskikokoiset, eivät ulkonevat, hieman soikeat, tummanruskeat, eteenpäin suuntautuneet. Ilme rauhallinen. Silmäluomet mustat.

KORVAT: Riippuvat etureunastaan päänmyötäisesti. Kiertyvät siten, että korvalehden takareuna suuntautuu ulospäin, kärkiosa lähes eteenpäin. Kiinnityskorkeus kirsun ja silmän kautta kulkevalle linjalle. Sileät, eteenpäin vedettyinä kuonon puolivälin yli ulottuvat.

KAULA: Keskipitkä, lihaksikas, kuivahko, ylälinja vain heikosti kaartuva. Koiran seisoessa sen kuononkärki on selkälinjan tasossa tai hieman ylempänä.

RUNKO

SELKÄ: Keskipitkä, suora ja lihaksikas.

LANNE: Lyhyehkö ja voimakas.

LANTIO: Hyvin kehittynyt, pitkä ja voimakas, loivasti laskeva. Lantion äärioviiva muodostaa sivulta katsottuna kauniisti kaartuvan selkälinjan jatkon.

RINTAKEHÄ: Pitkä; kyynärpäiden tasolle ulottuva. Kylkiluut kaarevat, eturinta selvästi näkyvissä.

ALALINJA JA VATSA: Vatsaviiva loivasti kohoava.

HÄNTÄ: Alas kiinnittynyt, hieman kaartuva, noin kinnerniveleen ulottuva. Tyvestä vahva, kärkeä kohti oheneva. Häntä riippuu levossa takaosaa myötäilevästi, liikkeessä se saa kohota enintään selkälinjan korkeudelle. Karvapeite samanlaista kuin rungossa.

RAAJAT

ETURAAJAT:

YLEISVAIKUTELMA: Hyvin kulmautuneet. Edestä katsottuna suorat ja yhdensuuntaiset: kyynärvarret pysty-suorat. Rinnan syvin kohta kyynärpäiden kohdalla. Olka- ja kyynärvarsi yhtä pitkät.

LAVAT: Suhteellisen pitkät, viistot ja voimakkaat; tiiviisti kiinnittyneet, mutta hyvin liikkuvat.

OLKAVARRET: Lapaluun pituiset, selvästi viistot ja voimakkaat.

KYYNÄRPAÄT: Rungon suuntaisena taakse sijoittuneet, tiivistä rungon-myötäiset.

KYYNÄRVARRET: Voimakkaat ja jänteikkäät; luusto voimakas, muodoltaan soikea.

RANTEET: Joustavat.

VÄLIKÄMMENET: Hieman viistot.

KÄPÄLÄT: Hieman soikeat, korkeat, varpaat tiiviit ja hyvin kaareutuvat. Kynnet voimakkaat, mieluummin mustat. Päkiät kimmoiset, mieluummin mustat, sivuilta tiheän karvan suojaamat.

TAKARAAJAT:

YLEISVAIKUTELMA: Voimakkaat, hyvin kulmautuneet, takaa katsottuna suorat ja yhdensuuntaiset.

REIDET: Pitkät, leveät ja vahvalihaksiset.

POLVET: Eteenpäin suuntautuneet. Takaraajan etulinja tasaisesti kaartuva.

SÄÄRET: Suhteellisen pitkät ja viistot, jäntevät.

KINTEREET: Voimakkaat, suhteellisen matalalla.

VÄLIJALAT: Lyhyehköt ja voimakkaat, pystyasentoiset.

KÄPÄLÄT: Etukäpälien rakennetta vastaavat, suoraan eteenpäin suuntautuneet.

LIIKKEET: Ravi keveää, tehokasta ja pitkäaskelista. Selkälinja liikkeessä vakaa ja kiinteä. Raajojen liike yhdensuuntaista.

NAHKA

Paksu, kauttaaltaan tiivis, poimuton.

KARVAPEITE

KARVA: Pohjekarva lyhyttä, tiheää ja pehmeää. Peitinkarva keskipitkää, rungonmyötäistä, suoraa, tiheää ja karkeahkoa.

VÄRI: Kolmivärinen. Musta mantteli, lämpimän punaisenruskeaa väriä päässä, rungon alaosassa, lavoissa, reisissä ja muuallakin raajoissa. Valkoista väriä tavallisesti päässä, kaulassa, rinnassa, raajojen alaosassa ja hännän päässä.

KOKO

SÄKÄKORKEUS: Urokset 55-61 cm, nartut 52-58 cm. Ihannekorkeus: urokset 57-59 cm, nartut 54-56 cm.

VIRHEET: Kaikki poikkeamat edellä-mainituista kohdista luetaan virheiksi suhteutettuna virheen vakavuuteen.

- Liiallinen kevyt- tai raskas-rakenteisuus.
- Säkäkorkeuden ylitys tai alitus 1 cm:llä.
- Neliömäisyys tai liiallinen pitkärunkoisuus.
- Väärä sukupuolileima.
- Lievä arkuus ja liika äreys muita koiria kohtaan.
- Suippo- tai lyhytkuonoisuus; pään selvä kolmiomaisuus; löysää päänahkaa.
- Tasa- tai lievä yläpurenta.
- Lyhyt ja samalla jyrkkä lantio.
- Pitkät, hajavarpaiset tai matalat käpälät.
- Lyhyt tai selvästi pehmeä karvapeite.
- Liika kirjavuus.
- Selvä manttelirikko.
- Runsas päistärkarvan tai sudenkarvan esiintyminen.

HYLKÄÄVÄT VIRHEET

- Säkäkorkeuden ylitys tai alitus yli 1 cm:llä.
- Arkuus tai vihaisuus.

- Alapurenta tai selvä yläpurenta.
- Nikamavika hännässä.
- Täydellinen pigmentin puute kirsussa.

HUOM: Uroksilla tulee olla kaksi normaalisti kehittynyttä kivistä täysin laskeutuneina kivespusseihin.